Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1882. 24:e årgången 6:e häft.

Innehåll:

ORIGINALOMSLAG SAKNAS

STOCKHOLM,
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

36. En hälsovårdsfråga för våra husmödrar.

Den som skrifver dessa rader har haft rikt tillfälle att studera fattigdomens orsaker dels i egenskap af läkare, dels såsom ledamot i en större stads fattigvårdsstyrelse. Han har härvid funnit, att visserligen den enskilde i många fall sjelf bär skulden till sitt iråkade elände, men att detta ej sällan äfven är en följd af missförhållanden, som endast samhället i sin helhet eller de ekonomiskt bättre lottade förmå afhjelpa. Måhända finnes ingen samhällsklass, inom hvilken ansvaret för oförmåga till sjelfförsörjning med mindre rätt drabbar den enskilde än den qvinliga tjenande klassen. Den som vill göra sig mödan att undvika orsakerna till fattigdomen hos de ogifta arbetsdugliga qvinnor, som varit tjensteflickor, skall finna, att dessa orsaker långt mindre ofta ligga uti ålderdomsskröplighet än sjuklighet, vanligtvis ådragen i en ålder, då enligt naturens ordning arbetskrafterna ännu ej borde hafva svikit. »Hvad tjenar det väl till att af min lön spara samman ett eller annat tiotal kronor om året, hvaraf ändock ej kan blifva något för min framtid», hörde jag en gång en 30- till 40-årig tjenstflicka säga, i det hon tillade: »min slutliga lott blir lika fullt den samma som de flesta af mina kamraters, den att komma på fattighuset». Ingen, som gjort sig förtrogen med den ogifta tjenstflickans öden, torde kunna jäfva den bedröfliga sanningen af denna erfarenhet; en ganska stor del af de qvinnor, som befolka våra fattighus eller eljest stå som understödstagare på fattigvårdens listor, hafva i sina yngre år varit tjensteflickor, hvilka i följd af sjuklighet måst upphöra att tjena.

Hvilka äro då orsakerna till denna så ofta i jämförelsevis unga år påkommande sjuklighet, och kan något göras till dess

förebyggande? Jag tror det, och det är i den öfvertygelse, att mycket kan uträttas i detta hänseende och att ej heller god vilja dertill saknas, som jag i det följande vill göra dessa frågor till föremål för en kort betraktelse. Hafva ju författare egnat särskilda studier åt förhållanden, som angå hälsovården inom hemmet, bostaden, skolan eller som beröra fabriksarbetarens eller soldatens yrke — säkert skall det löna mödan att äfven undersöka, om tjenstflickans yrke och lefnadssätt medföra vissa på hälsan skadliga inflytelser, och i hvad mån dessa kunna förebyggas eller mildras.

Låtom oss då tillse, hvilka de sjukliga tillstånd äro, som vanligen yppa sig hos tjenstflickan, vare sig dessa stå i samband med hennes sysselsättning, eller äro en följd af sanitära missförhållanden och missbruk som råda i hemmen.

Förutskickande den anmärkning, att hvad jag i ämnet har att säga endast stödjer sig på en erfarenhet vunnen i våra större städer, vill jag till en början framhålla *rheumatiska åkommorna* såsom en sjukdom, hvilken ej sällan mycket tidigt gör den deraf angripne oduglig till fortsatt tjenst. Förkylning är denna sjukdoms vanligaste orsak, isynnerhet om kroppsytan utsättes för dragluft, så att den ena sidan afkyles, medan den andra är i värme. I allmänhet är det huspigorna, som lemna det största bidrag till de »giktbrutnas» antal, hvilket ju äfven lätt förklaras af de många anledningar till förkylning dessa äro utsatta för. Jag påminner blott om det sätt, på hvilket klädtvätten hos oss verkställes; huru pigan måste stå, ofta flera dagar, i en med vattenånga uppfyld luft — i ett verkligt ångbad — för att strax derefter vid klädernas sköljning utsätta sig för en temperatur, som mången gång om vintern kan understiga den föregående dagens i tvättstugan med 40 grader och mer, och, hvad värre är, dertill utsatt för blåst och oväder. Kläderna måste sköljas i rinnande vatten, äfven om detta ej kan åtkommas på annat sätt än medelst upphuggning af

isen, och snön må yra och stormen tjuta än så våldsamt — det hjelper ej, arbetet måste fortsättas, ty i ett väl ordnadt hus måste allt gå som ett urverk, och torkvinden liksom tvätthjelpen äro tingade länge förut till en bestämd dag. Härtill kommer nu det i många hus antagna bruket att vid »stortvätt» äfven använda nätterna eller åtminstone större delen deraf — ett missbruk, som jag till våra husmödrars heder snarare vill tillskrifva åtrån att snarast möjligt få undanstökadt detta hustrefnaden störande göromål än begäret att spara. Den som vakat en natt, vet huru frusen och opasslig man dagen efter känner sig. Kroppens förmåga af värmebildning är nedsatt och mottagligheten för köldens skadliga verkan så mycket större. Man kan sannerligen ej förvånas, om äfven den härdigaste natur i längden ej förmår stå emot dylika inflytelser. Det är ju också allmänt kändt, att tvätterskor till yrket sällan gå fria från den i fråga varande sjukdomen, liksom jag af egen erfarenhet kan intyga, att flertalet af giktbrutna fattighjon tillhör denna yrkesklass.

Men äfven kökspigan är ej sällan utsatt för detta lidande. Med framsidan står hon vänd mot den heta spiseln, medan underben och fötter jemte ryggen omgifvas af en kallare luft eller bakifrån träffas af dragluft, som antingen härrör af otäta dörrar och fönster eller deraf, att dessa måste hållas öppna, emedan i köket, om det är litet, eljest skulle blifva olidligt hett. Muskelrheumatism i rygg och lemmar, s. k. »tandvärk», är derför ej ovanlig bland köksor, och äfven om denna åkomma blott undantagsvis gör dem tjenstodugliga, minskar den dock deras arbetsförmåga i ej obetydlig grad.

Men, frågar du mig, värda läsarinna, huru skola då de framhållna bristerna kunna afhjelpas, alldenstud ju våra kläder måste tvättas och vår mat kokas? Det vore att endast till hälften lösa min här föresatta uppgift, om jag på denna fråga blefve dig svarat skyldig, och jag vill derför till en början

fästa uppmärksamheten på en åtgärd, hvars utförande visserligen ej ligger inom husmodrens verkningskrets, men hvilket hon likväl säkert skall finna sig manad att, med allt det inflytande hon eger, understödja. Jag syftar härmed på inrättandet af offentliga tvättanstalter, de rantingen plats kan hyras af den, som sjelf vill verkställa tvätt eller utförandet af tvätten kan öfverlemnas åt anstalten mot betalning. Äro dylika tvättinrättningar så anordnade, som de böra vara, så verkställes äfven sköljningen i rinnande vatten inom hus, och någon nämnvärd fara för hälsan af detta arbete är icke för handen. Der offentliga tvätthus ej kunna åstadkommas, borde åtminstone sörjas för, att sköljflottarne blifva öfverbyggda. Det är sorgligt att se de stelfrusna månglerskorna på torgen i städerna utsatta för köld och hårdt väder, men knappast mindre bedröflig är anblicken af de stackars tvätterskorna en kall vinterdag eller i regnväder *). Väl vore, om såväl i ena som andra fallet kommunernas styresmän ansågo sig förpligtade att sörja för hjelp; utgifterna för öfverbyggnad så väl af salutorg som sköljflottar skulle de med så mycket lugnare samvete kunna bestrida med allmänna medel, som erfaranheten visar, att det utlagda kapitalet icke blott efter hand återvinnes, utan äfven vanligen lemnar en stor årlig afkastning.

Men äfven i det enskilda hemmet kunna sådana anordningar träffas för tvättens verkställande, att detta göromål långt mindre skadar hälsan, än hvad nu är fallet. Nattvaket borde i första rummet vara bannlyst. Dernäst vill jag hemställa till husmödrarna, huruvida de icke skulle kunna, åtminstone under den kalla årstiden, afpruta något af sina fordringar på tvättens bländande hvithet, hvilken icke kan åstadkommas, med mindre kläderna sköljas i rinnande vatten eller kemiskt blekas, en process, af hvilken de dock i allmänhet fara mindre

*) Se de öppna tvättbryggorna nedanför Södra bergen i Katrina församling i Stockholm. *Red:n.*

väl. Vi skryta med vår vackra tvätt vid sidan af den man vanligen får se i utlandet, men huru föga tänka vi härvid på de många krymplingar, med hvilkas lidanden vi köpa denna förmån! Uti städer, som hafva vattenledning, är det för öfrigt en lätt sak att anordna sköljningen inom hus, och der sådan icke finnes, torde det väl ej vara omöjligt, om oöfverstigliga hinder möta att för sköljningen i det fria afvakta gynsam väderlek, att förrätta detta arbete i stillastående, flera gånger ombytt vatten.

Beträffande det »dragiga» köket skulle denna olägenhet i väsentlig mån kunna afhjelpas dels genom spislarnes ändamålsenligare byggnad, dels af lämpliga åtgärder för luftvexling. Jernspislarne äro på grund af den betydliga värmeutstrålningen långt skadligare för kökspigan än de murade, endast med jernhäll täckta, och jag ser för öfrigt intet hinder, hvarför icke äfven denna senare skulle kunna förses med en mindre värmeledande beklädnad, som derjemte skulle medföra fördelen af bränslebesparing. Hade våra byggmästare och öfriga yrkesmän inom byggnadsfacket intresse och öppet öga för hälsovårdens fordringar inom boningshuset, skulle säkert utvägar i detta hänseende lätt vara finna. Likaså borde kökets ventilation icke erbjuda den ringaste svårighet med tillgång på en värmekälla så betydlig som den spiseln erbjuder. Och likväl, huru sällan påträffas ett kök, der man ens tänkt på åstadkommande af luftvexling, annan än den skorstenen erbjuder! För bortledning af varma luften är denna tvifvelsutan tillräcklig och mer än tillräcklig, men just i följd af det starka draget i skorstenen måste den bortgående luften ersättas af en stor mängd i köket införd frisk luft, hvilken, om härför ej sörjes genom särskilda, för ändamålet anordnade öppningar, pinar sig in genom otätheter och springor eller tvingar till att öppna fönster och dörrar, i båda fallen således framkallande ett ohehagligt och skadligt drag. Huru lätt vore det icke — och derjemte föga kostbart — att, vid uppförandet af spiseln, bakom den-

samma leda en friskluftskanal, genom hvilken den yttre luften något uppvärmd kunde inströmma i rummet! Ville man blott insätta en kalluftsventil på något lämpligt ställe i muren i närheten af taket eller en fällruta i fönstrets öfre del, skulle medelst dessa enkla anordningar i många fall tillräcklig ventilation åstadkommas och luften i köket afkylas, utan att »drag» behöfde uppstå.

En annan hos tjenstflickan rätt ofta förekommande sjukdom är den kroniska magkatarrhen, gemenligen kallad *magsyra*, *magkramp* på grund af dess mest kännetecknande yttringar: uppstigning af surt vatten samt en gnagande smärta i maggropen, »ondt under bröstet och ut igenom ryggen», såsom den sjuka vanligen uttrycker sig. Orsakerna till denna åkomma äro mångahanda. Hos kökspigan härrör den vanligen deraf, att då hon smakar på maten, den sväljes lika het, som den tages ur grytan. Det är otroligt, till hvilken grad vanan kan härda köksans tunga mot inverkan af hetta, men det lider icke tvifvel, att så väl detta organ som svaljet, strupen och magsäcken i längden lida af den ständiga retning, som den heta maten, vare sig i fast eller flytande form, förorsakar. Sedan födan väl glidit ner i magsäcken, har man ingen vidare förnimmelse af hetta, men deraf följer likväl ej, att den under vägen tillräckligt afsvalnat för att ej utöfva någon menlig inverkan på magens insida. Tvärtom, småningom utvecklar sig ett sjukligt tillstånd i magens slemhinna, afsöndringar af de safter, som åstadkomma matens smältning, blir sjukligt förändrad, och det är ej osannolikt, att »magsåret», som ej sällan förekommer hos kökspigor, har sin grund uti det nämnda förhållandet.

En annan och vanligare orsak till magkatarrhen är missbruket af kaffe. Det är med denna dryck alldeles samma förhållande som med bränvinet: måttans gräns är lätt öfverskriden. Uti den lifvande och värmande verkan, detta njutningsmedel framkallar på den trötte och frusne, ligger en stor frestelse

att ofta anlita det. Af fruktan att ej blifva trodd vågar jag knappast nämna, till hvilken öfverdrift i detta hänseende tjenstflickorna kunna gå, men jag har mer än en gång af patienter inom denna yrkesklass mottagit den bekännelse, att det dagliga måttet uppgått till ett tjog koppar af den doftande drycken. Kaffet förslöar, liksom hvarje annat narkotiskt medel, matlusten, och det är egentligen denna omständighet, mera än kaffets direkta inverkan på nervsystemet, som i längden framkallar rubbning af hälsan hos personer som i öfvermått begagna detta njutningsmedel. Så småningom aftager känslan af hunger, och till målen förtäres ytterst ringa föda. Afmagring och kraftlöshet äro en följd häraf, och slutligen duger den sjuka ej till att förrätta något arbete, som kräfver ansträngning. Sådana personer hafva ett blekt och sjukligt utseende, med ett för sjukdomen kännetecknande lidande ansigtsuttryck, och de klaga jemt öfver den förut omnämnda smärtan »under bröstet». Tyvärr lindras denna smärta vanligen af en ny portion kaffe, och häruti ligger antagligen den stora svårigheten att vänja sig från denna olat, alldeles på samma vis som den enerverade suparen, äfven med bästa föresats, har svårt att vänja sig från bränvinet, emedan han först känner sig kry — om ock för en kort stund — sedan han fått sin vanliga stimulus. Man har — och detta såsom mig synes med rätta — förlöjligat vissa sundhetsifrares korståg mot »kaffegiftet», kvilket ju, enligt det bekanta yttrandet, åtminstone måste vara ett långsamt verkande gift, eftersom det kan intagas dagligen under ett långt lif utan men för hälsan; men må man å andra sidan ej förglömma, att det måttliga bruket lätt öfvergår till missbruk, och att frestelsen härtill för ingen är så stor som för den kroppsarbetande qvinnan, i synnerhet för den, hvars föda ej är tillräckligt närande för att motsvara arbetets kraf. Hon vet att med kaffedrycken nedtystar hon en af de pinsammaste förnimmelser, man gerna kan hafva, nemligen hungern.

Den husmoder, som, på samma gång hon fordrar strängt arbete af sina tjenare, ej ger dem riklig och närande föda, men tillåter dem att dricka kaffe af hjertans lust, skall måhända härför ej röna missbelåtenhet från deras sida, men tydligt är, att hon handlar föga i tjenarens verkliga intresse.

En annan grupp sjukdomar, som mycket hastigt och för långa tider, om icke för lifvet, kunna undergräfva hälsa och krafter äfven hos de friskaste, är *underlifslidanden.* Om jag på grund af deras allmänna förekomst hos tjenstflickor nödgas tala om dem och deras orsaker, så må detta tillåtas mig med den rätt, som tillkommer den gråhårige medicinske rådgifvaren, hvilken, med den rika erfarenhet om dessa sjukdomar han haft, tror sig kunna gagna. Det kan naturligtvis här endast vara fråga om de underlifslidanden, som tjenstflickan ådrager sig i följd af arten eller måttet af det arbete hon har att färrätta, och jag vill med afseende härpå genast erinra, att i allra flesta fall sjukdomen har sitt upphof i arbete verkställdt under dagar, då hos hvarje qvinna ett större eller mindre mått af ömtålighet eller, om man så vill, mottaglighet för skadliga inflytelser än eljest gör sig gällande. Hvar och en, som är mån om sin hälsa, handlar klokt, om hon under denna tid undviker häftig kroppsansträngning, af hvad slag det vara må, liksom hvarje anledning till afkylning af kroppens nedre hälft. Om äfven mången ostraffadt utsätter sig för dessa skadliga inflytelser, så är det likväl säkert, att i fråga varande sjukdomar hos den ogifta qvinnan och således hos tjenstflickan oftast förskrifva sig från den ena eller andra af dessa båda orsaker. »Jag lyfte en tung tvättbalja, jag bar en tung torgkorg upp för flera trappor, jag låg och skurade, jag klappade kläder en kall vinterdag, jag tvättade fönster i blåsigt väder etc. etc. . . ., då jag plötsligt kände en häftig smärta i korsryggen eller hade förnimmelsen, som om något brast sönder i underlifvet.» Dessa och liknande uppgifter om sjukdomens uppkomst äro de van-

liga tjenstflickan har att lemna läkaren, och har hon glömt eller ej gifvit akt på den syssla, i samband hvarmed sjukdomen uppträdde, tager läkaren sällan fel, när han förutsätter den ena eller andra af nämnda orsakerna. År kunna ibland förflyta, innan den sjuka söker bot. Sedan det första anfallets häftighet gått öfver, blifver hon någon gång så pass återställd, att hon för kort tid kan återtaga sitt arbete, men vanligen visa sig följderna genast såväl i ett störtdt allmänbefinnande som i oförmåga till hvarje än så lindrig kraftansträngning. Det ökade mått af hvila, hon efter hvarje sådan behöfver, får hon ej, emedan husets sysslor, nu som förut, måste uträttas, eller emedan ambitionen afhåller henne från att erhålla derom. Sedan lidandet varat någon tid, påverkas nervsystemet, lynnet blifver retligt och ombytligt, och sällan dröjer det länge, innan den stackars qvinnan råkat in i detta tillstånd af hysteri, som utgör ett af de mest sorgliga sjukliga företeelser, icke blott på grund af lidandets natur samt frånvaron af arbetslust och lefnadsglädje, men framför allt att grundlidandet, när detta af det hysteriska tillståndet undanskymmes, så ofta förbises, den sjuka hlifver utan hjelp och af omgifningen stämplas som inbillad sjuk. I mödrar, som ängsligt värnen edra döttrar för hvarje hälsofara under de i fråga varande dagarna, huru ofta tänken I väl, när det gäller tjenare, på den fara *de* utsätta sig för vid förrättandet af sina arbeten! Mången i följd af sjukdom tjensteoduglig skulle ej hafva drabbats af den hårda lotten att behöfva söka fattighjelp, om I haden erinrat er den skyldighet, som åligger er i detta afseende.

Ofvan gjorda antydningar torde vara till fyllest för att visa, hvilka sysslor vanligen gifva upphof till i fråga varande sjukdomar. Jag kan likväl ej underlåta att här fästa uppmärksamheten på det hälsoförstörande sätt, hvarpå några af hithörande hushållsgöromål utföras, nämligen fönstertvätten och golfskurningen. Det är verkligen underligt att ej oftare än som

sker olyckshändelser inträffa vid detta barbariska sätt att tvätta fönstren, då tjenstflickan står så godt som med hela kroppen utanför fönstret. Men lyckas hon undgå faran att störta ner, så ger åtminstone det otillräckliga skydd mot blåst och köld, hennes vanligen tunna beklädnad lemnar, anledning ofta nog till ohälsa. Vore våra fönster, såsom på många ställen i utlandet, så inrättade, att de öppnades inåt — en anordning, som af många andra skäl är högst önsklig — kunde tvättningen verkställas inne i rummet; men detta kan ju äfven ske med fönster som äro att öppna utåt, om nämligen fönstret afhakas. Låt vara att detta vanligen ej verkställes utan svårighet — denna *kan* dock öfvervinnas. — Likaså är det sätt, på hvilket våra golf skuras, allt annat än hälsosamt för den, som har befattning med detta göromål. Att ligga på knä på ett fuktigt golf, i framåtlutadt läge, med ena armen stödjande kroppen, under det den andra utför en ganska ansträngande rörelse — såsom skurningen hos oss vanligen tillgår — kan under ofvannämnda förutsättning lätt medföra ohälsa, och ovanligt är det ej, att såsom förut redan nämnts, tjenstflickorna datera sitt lidande från ett dylikt göromål. Visserligen sker skurningen med mera eftertryck på nyss sagda sätt ,men antagligen skulle golfvet blifva lika rent, om det skurades med en borste på långt skaft. Ännu bättre är att hafva golfven bonade eller oljedränkta, hvilket gör hela skurningen onödig. Ty då träet i sådant fall ej insuger någon orenlighet, hålles golfvet fullkomligt rent helt enkelt genom att öfverfara det med ett fuktadt kläde.

I det föregående har lemnats en kort redogörelse för de vanligaste sjukdomstillstånd hos tjenstflickan, så vidt dessas orsaker ligga inom hennes yrke. Åtskilligt voro ännu att tillägga. men jag fruktar för att redan allt för mycket hafva tagit läsarens tålamod i anspråk; meningen har ej varit att

uttömmande behandla ämnet, och de gifna antydningarna erbjuda för öfrigt rikt stoff till vidare begrundande.

Innan jag slutar må det likväl tillåtas mig att framhålla en i tjenstfolkets hälsovård ganska betänklig brist, nemligen den, som ligger uti de ytterst små, ofta osundt belägna sofrummen. Dessa — såsom de i Stockholm gemenligen kallas — jungfrukamrar, hafva ofta ett utrymme, som på intet vis motsvarar sundhetens fordringar. Luften undergår här om natten en så hög grad af förskämning, att den mången gång, äfven i välmående hem företer samma vämjeliga stank som den man vanligen förefinner i de fattiges öfverbefolkade kojor. En med stark hälsa och stor motståndskraft begåfvad kan väl länge motstå denna skadliga inflytelse, men den svaga, den hvars hälsa redan brutits och i synnerhet den, som under dagens lopp ej genom vistande i fria luften får någon ersättning för hvad hälsan lidit under natten, kan ej undgå att taga skada däraf. Denna ger sig framför allt till känna hos dem, som, utan att derföre vara sjuka, medfört anlaget för lungsot. Som bekant, är detta anlag tyvärr mycket allmänt; ända till $^1/_6$ af alla dödsfall i Sveriges städer härröra af denna bedröfliga sjukdom, mot hvilken läkarekonsten så godt som intet förmår. Under luftförskämningen utvecklas det slumrande anlaget, ofta hastigt, till full verksamhet. Vanligen först uppträdande under formen af »bleksot» — en minskad energi hos kroppens alla förrättningar, förnämligast blodberedningen — öfvergår det förr eller senare till fullt utbildad sjukdom. Vore uppgifterna i våra städers dödlighetsstatistik tillräckligt omfattande, så att siffrorna lemnade upplysning ej blott om arten af de aflidnes sjukdomar, utan äfven om yrket och bostadens beskaffenhet, skulle säkert de osunda jungfrukamrarna visa sig hafva en stor andel i lungsotsdödligheten inom den tjenande klassen. Åtminstone skulle detta vara fallet i Stockholm, hvarest dessa rum i allmänhet hafva dimensioner — äfven i för öfrigt rikt

utstyrda våningar — som knappt uppgå till dem, staten består fången, hvars cell likväl merendels är försedd med goda anordningar för luftvexling. Härtill kommer det ofta osunda läge man anvisar åt dessa rum. Redan renlighetens fordringar borde förbjuda, att de, såsom vanligt, låge näst intill kök och skafferi, hvarest mjölk och andra födoämnen upptaga och förderfvas af den med utdunstningar mättade kammarluften näst intill; men hvad skall man då säga om dessa mörka jungfrukamrar, som ej ens ega ett mot det fria vettande fönster för att släppa in ljus och luft! — Uti en nyligen utgifven skrift *) säges om dessa rum, som vi i allmänhet anvisa vårt tjenstfolk: »de äro att anse som en skamfläck i vårt moderna husbyggnadssätt — en skamfläck så mycket nödvändigare att framhålla och åter framhålla, som äfven i de nyaste, med granna façader prydda boningshus intet tecken till förbättring härutinnan gör sig märkbart.» Den som gjort sig mödan att lägga märke till verkningarna af denna sanitära brist, skall säkert ej anse detta omdöme för strängt.

Af allt det nu anförda framgår, att vi långt mera, än hvad i allmänhet sker, kunna bevara våra tjenares hälsa och arbetskrafter. Men göra vi detta, så fullgöra vi icke blott en menniskovänlig handling, som skänker oss tillfredsställelse, men vi skaffa derjemte tjenarne en ålderdom af hälsa och arbetsförhet, vi minska samhällets fattigvårdsbörda, och vi vinna tjenarinnornas tillgifvenhet genom den välvilja och omtanka för deras hälsa vi visa dem — en vinst som sannerligen ej bör anslås ringa i en tid, då det allmänna missnöjet, som kläder kroppsarbetaren i harnesk mot samhällets öfre lager, äfven fattat tjenstfolket.

H.

*) »Sunda boningshus» af Ingeniör Pontus Henriques.

37. Höstförebud.

Utkast af *Ernst Lundquist.*

Klockan var ännu ej tio på morgonen och marknadslifvet hade ej tagit någon synnerlig fart, utom på boskapsängen, der de mesta köpen redan voro undangjorda. Men på stora torget i stånden var afsättningen ännu trög. En och annan skock bondjäntor dref visserligen förbi i de smala gatorna mellan ståndraderna och kastade begrundande och smått misstänksamma blickar på de uthängda rosiga halsdukarne och stickade yllekoftorna och stannade kanske till och med en stund midtför Levys galanteristånd med gapande mun och handen hårdt kramande om näsdukssnibben, der pengarne voro inknutna, men ännu så länge ville man betänka sig, och fruarna Nathans och Abels söta miner och inbjudande vinkar hade ingen annan effekt än att hela skaran som ett skrämdt fiskstim tog till flykten. Stadens fruar voro ej att räkna på för kommersen, de köpte aldrig någonting i stånden, det var icke fint. Deremot kunde man se åtskilliga af dem med en korgbelastad tjensteande i släptåg styra kurs nedåt Storgatan, utmed hvilken trädgårdsmästarne hade sina lårar uppstälda och der den kompakta lök-, mejram- och äppel-doften låg qvar i flera dagar; och efter att här i en timmes tid ha frågat på allt, tummat allt, smakat på allt, klandrat allt och förfasat sig öfver alltings dyrhet, lyckades de verkligen upptäcka hvem det var som lät mest pruta med sig, och nu blef det ändtligen handel af.

Nere vid tullen var också ett litet torg, en tresnibb med fyra lindar och en springbrunn; der var nöjets medelpunkt. Mellan träden hade bakelsemadamerna sina bord, öfverfylda med hvita pepparkaksflickor i olika storlekar med röda prickar

och streck på kjolen och röda prickar och streck till ögon, näsa och mun, saffranshästar med korintögon, hela berg af randiga karameller och sirapsknäck i strutar. Utmed staketet till stadsängen hade de resande konstnärerna sin plats anvisad, han med lyckans stjerna och den onde i en karafin, den blinda frun med harpan, han som »gjorde vigheter» på en matta, han som förevisade det sista mordet, och den lilla svartmuskiga flickan, som spelade handklaver och dansade som en vanvettig och sjöng utländska visor med en gäll, fräck röst, afbruten af vilda tjut: »Finchè la notte dura — aoh! aoh! — potrem ci divertir — aoh! hallaloh!»

Dessa konstnärers publik utgjordes mest af bondpigor och skolgossar; men ett litet stycke ifrån den tätaste hopen stod verkligen en herre lutad mot staketet; det var notarien Bergholm. Men han tycktes ej fästa någon uppmärksamhet vid prestationerna, han hade ögonen oafvändt riktade utåt landsvägen.

Han såg så ovanligt glad ut i dag, den beskedlige notarien, som annars brukade gå omkring så tråkig och allvarsam. Han var nyrakad och finborstad, klädd i sina bästa kläder och hade till och med en röd nejlika i knapphålet. Hela hans ansigte hade ett spändt uttryk, men på samma gång så hjertinnerligt belåtet och gladt, som om han velat ta hela verlden i famn.

Och han hade minsann anledning att vara belåten. Hade icke hans förmän sagt honom, att han skulle få länsnotarieplatsen efter Hallstedt, som nyss tillkännagifvit sitt beslut att ta afsked till nyåret? Och den platsen var det samma som oberoende och ett hem — han skulle kunna gifta sig när som helst, Margret, stackars flicka, skulle ej längre behöfva gå och vänta på honom, de hade nu gått förlofvade i fyra år, att inte tala om de åtta år som förbindelsen varit hemlig, och hon kunde visserligen behöfva få sitt eget, hon som tjenat andra så länge.

Men ännu visste hon af ingenting. Alltsamman kom ju helt oförväntadt i fredags morse och det var bara fyra dagar sedan dess — tänk att det var så länge som han gått och burit på sin lycka alldeles ensam! — och han hade genast skrifvit ett bref till sin fästmö, hvari han, utan att nämna ett ord om nyheten, bad henne möta honom utanför kyrkogårdsgrinden klockan elfva på första marknadsdagen; han visste ju, att småfröknarna hennes disciplar då alltid hade lof och att hon skulle komma in till staden med sitt herrskap. Och derför stod han nu här vid tullen för att se när vagnen skulle komma och för att hälsa på Margret.

Han kunde se ett stycke utåt landsvägen; tack vare de ymniga regnen nu i September liknade den med sina regelbundna, af vagnshjulen plöjda fåror en väl genomblött trädesåker. Vägen låg der mörkgrå under den mulna himlen; då solen ibland sken upp, blef den för ett ögonblick smutsgul och blank som ett bonadt golf, parallelt randad af popplarnes skarpa, smala skuggor, men blott för en kort stund, sedan mörknade den så småningom igen, och popplarnes skuggor utplånades. Blott ett och annat enstaka herrskapsåkdon syntes då och då; bönderna hade kommit redan qvällen förut eller tidigt på morgonen. — Ändtligen! Der syntes baronens appelkastade hästar i vägkröken, och notarien Bergholms hjerta började klappa som då han var nitton år.

Han kunde ännu ej se om hon var med. Jo — nu rullade vagnen förbi honom, och han såg hennes vackra, kära ansigte, der hon satt på baksätet — och nu var synen försvunnen; hon hade icke sett honom.

Han stod en stund stilla med den drömmande blicken glidande fram öfver Storgatan, af hvars svarta myller vagnen uppslukats. Han smålog triumferande och började sedan bana sig väg genom trängseln, många knuffar fick han, men han kände dem icke, och när han på stora torget mötte en skol-

pojksvärm, som var ute för att kasta ryska smällare i ryggen på bönderna, och en af upptågsmakarne applicerade en sådan på hans hatt, blef han icke det ringaste ond, han smålog som förut — i dag var det honom omöjligt att ta humör för någonting.

Baronens togo alltid in på Stadshuset, och i dess portgång stälde han sig nu på post, hellre än att invänta sin fästmö på den öfverenskomna mötesplatsen; hon kunde mycväl väl behöfva stödet af hans arm genom trängseln. Han fick sällskap af en långnäst dansk judinna, som slagit sig ned der med sina korgar fulla med syskrin, handspeglar, broscher och dylikt kram och som till sist ansåg sig vara så bekant med honom, att hon då och då riktade små reflexioner och anmärkningar till honom, dem han godmodigt besvarade. En gång hade hon redan sålt ett par örhängen till en af stadens jungfrur för 50 öre och till och med fått betalt, men då i det samma en annan spekulant på samma vara bjöd tio öre mera, ryckte hon grannlåten från dess egarinna, kastade till henne femtioöringen och gjorde i en handvändning upp affären med den andra jungfrun. Ett förfärligt gräl uppstod, hvaraf notarien knappast hörde ett enda ord, så skreko alla tre på en gång, men slutligen måste dock de båda rivalerna ta till flykten för judinnans grofva artilleri, oeh sedan stridens böljor något lagt sig, vände hon sin roffågelsfysionomi åt det håll, der notarien stod, och sade, halft urskuldande:

»Ja, seer De, man skal altid ta' det Største man kan faa, det er ens Skyldighed her i Livet». —

Ändtligen kom Margret, då rådstuklockan visade på half tolf.

»Du har fått vänta», sade hon, »men jag fick lof att äta frukost först».

Dermed gick hon förbi honom, utan att ta hans erbjudna arm, och hvar hon kom i folkvimlet, veko alla undan för den höga, ståtliga gestalten med den bestämda minen. De kunde

ej växla ett ord, förr än de kommo in i kyrkogårdsallén, men der voro de alldeles ensamma.

Margret började genast tala om allt hvad hon skulle uträtta i dag åt sig sjelf och andra och räkna ut hur hon skulle få tiden att räcka till; notarien hörde knappast på henne, han gick och betraktade henne från sidan med en beundrande blick — aldrig hade han sett henne så vacker — och hjertat riktigt dansade i honom, då han tänkte på huru glad hon skulle bli, när han drog fram med den stora nyheten, som riktigt brände hans läppar. Det var nära gjordt att han låtit den krevera midt upp i alla de spetsar och handskar och näsdukar, som Margret talade om, men så tänkte han: nej, låt oss komma i ro der inne på en beqväm soffa först! —

De veko af till venster, sedan de kommit in genom grinden; han ville af gammal vana gå in i den vanliga syrenbersån, der de alltid brukat sitta förr och der han för tolf år sedan en herrlig vårafton förklarat henne sin kärlek, men hon fortsatte vägen ännu ett stycke och gick in på en grafplats längre bort, der de aldrig varit förr. Den begränsades i alla fyra hörnen af ofantliga lönnar, som gjorde det nästan mörkt der inne och hvilkas kronor slöto sig tillsammans öfver en stor fyrkantig grafkulle, öfverväxt med blommande vintergröna och höga hvita astrar. Hon slog sig ned på den grönmålade bänken, som stod der, och sade:

»Jag har någonting särskildt att säga dig i dag».

Just samma ord, som *han* ämnat börja med! Han blef nyfiken.

»Hvad kan det vara?» frågade han, i det han satte sig bredvid henne och försökte se in i hennes ögon, hvilket dock ej lyckades.

Det blef en liten paus. Margret satt och såg åt sidan och bet i den svällande röda underläppen med sina stora

hvita tänder. Slutligen ryckte hon till litet med hufvudet, lade armarne i kors öfver bröstet, lutade sig tillbaka mot bänkens ryggstöd och började tala i kort, beslutsam ton, utan afbrott, men med ögonen oafvändt fästade på grafkoret, som lyste så hvitt mot sin bakgrund af mörkgröna askar längst bort i slutet af stora gången.

Jag har rest in till staden i dag för att ge dig igen din ring, Hans. Vi ha nu varit förlofvade i öfver tolf år, och våra utsigter att någonsin kunna gifta oss ä' lika mörka nu som den första dagen. Jag förebrår dig ingenting, Hans, du har gjort hvad du har kunnat, och du rår inte för att du inte hör till dem som veta att hastigt och med kraft bryta sig en väg fram till det mål de ha i sigte. Det är synd om dig, Hans, och jag har kämpat en hård strid med mig sjelf, innan jag kunde förmå mig att bryta med dig, men nu måste det ske. Jag är trettiofem år, du är nära fyratio. Vi kunna inte låta hela lifvet förgå i fåfäng väntan. Nog af, det är bäst att vi nu skiljas i all sämja, och för att du skall rigtigt förstå, att det omöjligen kan fortgå längre mellan oss som förr, så vill jag säga dig, att jag i förra veckan gaf mitt löfte åt en annan.»

Hon drog upp en portmonnä ur fickan, framtog derur en slät guldring och ville räcka honom den, men som han satt nedlutad med bortvändt ansigte och ej såg hvad hon förehade, lade hon den på bänken. Hon såg något förvånad ut; hon hade väntat sig bestörta utrop, häftiga utbrott och förebråelser, kanske till och med tårar, och det var en stor lättnad för henne att allt detta uteblef. Hon kände sig riktigt vänligt stämd mot honom för det.

»Du har nog sjelf tänkt dig mången gång, att det här skulle komma en dag», fortfor hon, »så att du tar det helt säkert förståndigt och manligt. Barndomstycken stå sig sällan i längden, det vet du, och vi passade ju aldrig för hvarandra.

Om vi inte hade växt upp tillsammans, hade vi nog aldrig kommit på den idéen att förlofva oss. Vi började som vänner och goda kamrater, låt oss nu också sluta så, till något annat ä' vi inte ämnade».

Hon tyckte nu, att det var hans tur att tala, men han satt fortfarande halft bortvänd och slätade mekaniskt med käppen igen de fotspår, de hade gjort i den våta sanden. Denna slappa undergifvenhet framkallade nu ett uttryck af förakt i hennes ansigte. Ja, Hans hade då aldrig varit en *verklig* man! Och det var nästan i vredesmod som hon med parasollskaftet slog af ett par astrar på grafkullen, så att de flögo ända ut på gången. Derefter togo hennes tankar en annan riktning.

»Han heter Björner», sade hon, »och rår om en stor egendom en mil från Hedvigslund. Du har nog hört mig tala om honom förr. Han är några och femtio år och har aldrig varit gift, så att några styfbarn det får jag då inte. Han har tyckt om mig ända sedan jag kom till baronens och jag är säker på att han skall bli mig en god make. Och så får jag ett stort hushåll att sköta, det behöfver jag, jag har alltid haft ett starkt behof af verksamhet. Vi ska' gifta oss på min födelsedag i Mars.»

Hon reste sig upp och stod en stund i afvaktande ställning. Men han rörde sig icke.

»Nej, jag har brådtom», sade hon slutligen. »Friherrinnan väntar på mig. Kanske du vill ge tillbaka min ring?»

Han spratt till, och då han nu lyfte upp hufvudet, såg hon, att hans ansigte var alldeles färglöst. Han skälfde på händerna, så att han knapt fick af sig ringen, men då han ändtligen lyckats dermed, räckte han henne den, slog upp ögonen, betraktade henne med en lång, allvarsam blick, så att hon måste se åt sidan, och sade:

»Farväl».

Det var det första ord, som gått öfver hans läppar, sedan de kommo in på kyrkogården. En mörk rodnad for öfver hennes kinder och hon ämnade säga någonting, men han hade åter börjat släta till sanden med käppen; hon lät derför ringen glida ned i fickan, mumlade ett: »Adjö, Hans!» mellan tänderna och gick. Han hörde hennes steg ett ögonblick, men sedan öfverröstades de af mördarevisan från lilla torget vid tullen.

Han reste sig upp liksom för att följa henne, men satte sig igen, vaggande af och an med öfverkroppen, med hopknäpta händer och gnidande handlofvarne mot hvarandra. Plötsligt brast han ut i ett kort, flämtande skratt och sade alldeles högt:

»Man skall alltid ta det största man kan få, det är ens skyldighet här i lifvet».

Han fortfor att skratta — det lät nästan som hackhosta — och gnuggade sina magra händer, så att det knakade i dem, men plötsligt började han bita sig i de tunna, ljusa mustascherna, lutade sig mot ryggstödet, knep igen ögonen flera gånger, men det hjelpte ej, tårarne måste fram, och de droppade ännu ymnigare, då han kom att tänka på, att han ej gråtit sedan den der dagen för tolf år sedan, då hon gaf honom ja, och då grät han i glädje.

Solen hade för länge sedan passerat sin middagshöjd, men han satt ännu qvar på samma plats. Hennes ring hade fallit ned från bänken och skyndat att gömma sig under de yfviga vintergrönorna vid kanten af grafkullen. Då och då gick en vindil genom lönnarnes kronor och rykte af några rodnade löf, som vinglade ned öfver honom. Ett föll i hans hatt, som han hade tagit af sig och lagt på bänken. Hvad? Gulnade löfven redan? Det var det första höstförebudet i år.

Det blef kallt och han måste upp för att gå. Han hade i förtjusningen glömt att ta på sig öfverrocken i morse. Han

gick omkring på kyrkogården, läste mekaniskt en inskrift här och der, betraktade uppmärksamt en igelkott, som vandrade fram utmed stenmuren, petade här och der med käppen bort en afblåst gren, som låg och skräpade på gången, och återvände derefter till sin bänk igen. Framför syrenbersån, der de eljest brukat sitta, stannade han ett ögonblick, men gick ej in.

Det skymde redan på, då han anträdde hemfärden. Han tog en längre väg för att slippa Storgatan. Då han gick öfver torget och fick se Stadskällaren, kom han i håg, att han ej ätit någon middag. Men hans måltidstimme var länge sedan förbi, och han var dessutom ej hungrig. Man hade börjat hänga upp lyktor i stånden. Midtför ett af de starkast upplysta mötte han sin värdinna och hennes syster och tog af sig hatten för dem, men de besvarade ej helsningen, de kände visst ej igen honom.

»Kors, jag tror det var Bergholm», sade frun, då han gått förbi. »Hvad han såg gammal och maläten ut!»

Framför bokhandelsståndet tvangs han af en tillfällig stockning i trafiken att göra halt. Han kastade en frånvarande blick inåt ståndet: samma biblar, psalmböcker och katekeser som vanligt, samma granna kolorerade träsnitt föreställande de kungliga, Luther och Melanchton och Jesu heliga hjerta, och på disken samma packor af öreskrifter för folket, dessa enkla, trohjertade historier om Fortunatus och Genoveva och Gustaf Vasas äfventyr i Dalarne, som funnits redan i hans barndom och som utgjort hans allra första läsning på det skönliterära området. Han började liknöjdt bläddra i packen. Herre Gud, fans den der qvar än i dag! Den hade han och Margret läst tillsammans stående på knä på hvar sin stol i mormors vindskupa. Och den med! Melusina — och Karl den tolfte i Bender — och sjelfve Lunkentus, gamle hederlige Lunkentus! Han köpte en hel binge — de flesta kostade 2

eller 4 »skillingar banco» — stoppade sin skatt i bakfickorna och skyndade hem till sin bostad.

Han tände sin lampa och fälde ned gardinen. Det kändes kallt i rummet, madam fick visst lof att sätta in dubbelfönsterna i morgon. Han gick ut i sitt vedkontor, plockade till sig några trän och eldade i sin kakelugn. Sedan tog han fram sin stoppade nattrock, den han endast brukade begagna höst och vinter — han hade sutit så länge ute, att han kände sig ruskig — drog fram gungstolen till bordet, skrufvade upp lampan litet högre och tog hela bundten af småskrifter i knä för att på gamla ungkarlars vanliga vis friska upp sina bleknade minnen.

Han satt en stund och stirrade framför sig på julklappstofflornas broderade arabeskmönster, derpå drog han en lätt suck och tog i tu med Fortunatus.

---

38. Vid ett Silfverbröllop.

Brudens svar på brudgummens skål.

Ett fjer'dels sekel, med de många skiften
Af fröjd och sorg, som följa men'skan åt
Och ständigt kännateckna hennes stråt
På vandringen från vaggan intill griften,
Har flyktat se'n jag skänkte dig min tro
Och lofvade att vid din sida vandra.
Vi se'n, till tröst och hugnad för hvarandra,
Ha delat glädje, smärta, omsorg, ro.

Tag här mitt hjertas tack för år, som flyktat —
En tidrymd till sitt innehåll så rik —
För trofast kärlek, som sig städs' var lik,
Det fjer'dels sekel, som nu loppet lyktat;
För allt hvad vi i lust och nöd ha delat,
För det förtroende, fullt, oinskränkt,
Som du mig alltid och i allo skänkt,
För öfverseende med hvad jag felat;
För all den verksamhet, vi haft gemensam,
Så uti andens, som materiens verld,
För mången minnesrik och herrlig färd,
För att du ingen glädje njutit ensam,
För alla böner vi tillsammans bedt,
För tröstens ord, när sorgens börda tryckte,
För kraft du gaf, när jag mig modlös tyckte,
För hvarje fröjd, som du åt mig beredt.

Vår lefnadssol sig nu mot vester sänker
Och föga känna vi af framtids lott,
Om många dagar eller färre blott
En allgod Fader ännu åt oss skänker.
Men dock är ljuft ha funnit på sin stig
Så mycken kärlek, att på dag som denna
Liksom en flägt af himlens sällhet känna,
Och att, näst Gud, få derför tacka dig.

St—

---

39. Studier af några nyare diktsamlingar.

II.

Digte af *Helene Nyblom.*

Det är sällan man slutar en ny diktsamling med det rika, själen på en gång vidgande och fyllande intrycket att man i den funnit en skald. I de flesta fall finner man blott att författaren med mer eller mindre mottaglighet läst andra skalder.

Men nästan enhvar med sinne för poesi, som fått Helene Nybloms *Digte* i hand, har rönt ett af de nämnda sällsynta intrycken. Här möter man en äkta diktarnatur, hvilken man sedan lika litet glömmer, som förblandar med någon annans. Man har icke läst vers, man har hört *sång* välla fram, oemotståndligt, otvunget, naturenligt, som foglarnes eller, för att låna en af dikternas egna ord, man har hört

En, hvis Toner synke, stige
Med en egen Klang, saa lige
Lukt de ind i Hjertet gaa.
Ja, vi kjende det paa Klangen
Fyldig, som en bundløs Elv,
Saa man næsten tror, at Sangen
Egenlig har gjort sig selv.

Man blir af en sådan företeelse på en gång så glad och så rörd, som man öfver hufvud blir, i denna af tvång och sken fyllda verld, genom något godt och skönt, som har mod att vara fullt sig sjelft. Särskildt fängslar det hos en qvinna, ty detta mod växer hos qvinnan långsamt, både i lifvet och litteraturen. Man ser det ännu blott der, hvarest sällsynt gynnsamma såväl inre som yttre förhållanden sammanträffat.

Att »kritisera» en sådan företeelse är svårt, emedan man genast ger sig åt den. Och afsigten här är heller icke denna, utan blott att antyda huru mycket äkta poesi som lefver i dessa dikter, och så bidraga till att den rikedom de innehålla må komma så många som möjligt till del.

Omedelbarast fängsla dessa dikter just genom sin omedelbarhet. Det finnes endast några bland dem alla som äro skrifna, alla de andra äro sjungna — och så födes ju all äkta lyrik. Men med denna är det en egendomlighet, som ger den ett särskildt behag. Här är ej en diktare, som har till vana att skrifva poesi, som låter hvarje ingifvelse, äfven den mindre poetiska, gå ut på versfötter till allmänheten och som, äfven då meter och rim visa sig motsträfviga, hellre försakar poesien än poemet. Denna diktning har aldrig varit en vanesak, ett arbete. Diktarinnan har, tvärtom, hufvud och händer fulla af annat arbete, af andra uppgifter, den hon med ett fast och smekande tag omfattar. Hon säger det sjelf i dikten »*Kjendte Stemmer*».

Jeg veed det vel, at gjennem Tider lange
Kan Dagen fængsle mig, den Sorg og Glæde,
Som Døgnet bringer, kan mit Hjerte fange;

Jeg tror, at jeg er klart og helt tilstede,
Thi kjære Pligter fylde mine Tanker,
Og kjendte Stemmer Lys derover sprede.

Men sången låter sig icke af lifvets id skrämmas bort från sina utvalda. Diktarinnan hör under allt detta »kända stämmor»:

»Det kalder, og jeg kommer, ja jeg kommer»!

Hon gömmer de ingifvelser, som dessa stämmor tillhviska henne, i sin själs djup, der de växa under arbetet; der de vaggas af »Livets fulde Bölgegang»; der de suga sin kraft och saft ur personligheten sjelf. Och så bryter dikten fram, med ögonblicksskapelsens omedelbara friskhet och dock med den lång-

samma mognadens fullhet. Endast de sånger, som icke hafva tillkommit på detta sätt — nämligen de berättande dikterna — sakna originalitet och poetisk nödvändighet. Hos alla de andra äro innehåll och form, stämning och rytm aldrig sammantvingade, utan ovilkorligt sammanhörande. Nästan hvarje dikt har med ett osökt behag fått stanna i den form, i hvilken den är otvungnast och skönast. Dikterna äro ej bildtyngda, och bilderna komma nästan alltid i rätta ögonblicket och så lyckligt målande, att de stundom mycket erinra om Keat's förmåga att genom en konkret framställning plastiskt åskådliggöra en andlig verklighet, eller att af ett allmänt naturintryck göra en klar, sinligt-själfull personifikation. Rytmen och rimmen äro oftast så musikaliska, att de stanna i örat som melodier; det finnes i kompositionen den sammanslutning, det anbringande af motsatser, af plötsliga uppehåll, af omkastningar eller skiftningar i stämningen, korteligen allt detta uttrycksfulla, som man kan nämna men aldrig definiera eller »taga på», utan som förblir poesiens egen hemlighet. Man vet blott, att den på ett underbart sätt kan komma oss att känna, hur »Vort eget blod i hver en Strofe banker»; att finna allt välbekant och ändå nytt, som framstode det här för första gången. Inför detta slags poesi, som fullt och känsligt fattar, klart och fast återger intrycken, känner man sig som inför ett rikt naturföremål. Man finner den vara något lefvande, något, som ej skulle förmå vara annorlunda ifall det skall följa sin egen lag; och man känner derjemte att den kommit till, lätt som ett leende; att allt der är på sin rätta plats och fyller sitt eget mått eller, med ett ord: att man står inför den krafternas harmoni, som är skönhet.

Denna diktning, på en gång bunden och frigjord af hemlifvet och kärleken — som slutdikten *Til C. R. N.* antyder — är dock ej begränsad inom dessa ämnen. Tvärtom: har den från dessa områden hemtat ingifvelser, så hafva de alla stan-

nat inom den krets der de föddes, och hvad som gifvits åt offentligheten är de allmäntmenskliga stämningarna, der hemkänslorna visserligen medelbart varit jemnvigtsbringande och fördjupande, men icke för att sedan blott spegla sig sjelfva i djupen. Den yttre, varmt älskade naturen har gifvit stoff till flera af dessa dikter, men det inre lifvet har gjort det än mera. Helene Nyblom är här helt lyriker och intet annat än detta. Det är en natur, full af helsa, af rikedom och kraftig egendomlighet, som genom dikterna meddelar sin lycka och sundhet. Denna medfödda etiska sundhet understöder den sträfvan efter inre jemnvigt, som röjer sig i sjelfva den oro och kamplust, hvilka dikterna stundom antyda, — medan det åter andra gånger nästan förefaller, som om alla de rika krafterna naivt verkade hvar till sitt ändamål, utan splittring och utan öfvergrepp. Denna diktarnatur kommer en till mötes med en öppenhet, en full hängifvenhet åt alla lifsintryck, ett stort, ädelmodigt behof både af att gifva och af att mottaga, hvilket allt är lika sällsynt som intagande. I dessa dikter klinga stundom verkliga jubelrop öfver tillvarons skönhet och innehållsrikedom. Men det är icke blott det lätta och godtrogna jublet, hvilket tillhör barndomen och äfven lyckan, och som man egnar ett vemodigt leende, emedan det är så älskligt och — så förgängligt. Denna glädje är stark, ty den är icke blott natur utan äfven förvärf. Den är sann, ty den är återförd ur sorg och strid. Den är ej tanklös, utan trifs tvärtom hos tanken. Den är ej lättsinnig, ty den söker uppgifter att lösa. Den räddar ej fegt sin tillvaro genom flykt från lifvets vedervärdigheter, utan går dem modigt till mötes. Kännetecknande för detta glädjerika och generösa skaplynne är denna dikt:

Kun den, som rækker begge Hænder
Og skjænker fuld sin Velkomstskaal,
Som helt i Blus sin Fakkel tænder
Og let kan flytte Dagens Maal —

Kun han vil uden Søgen finde
En Lykke, Ingen drømte om,
Og i hans Favn vil gaa iblinde,
Hvad aldrig til en Anden kom.

Se Bølgen synker snart i Havet,
Og Regnen, som fra Himlen flød,
Har snart sin Draabeskat begravet
I Jordens hemmelige Skjød.
Sin hele Glands kan Maanen sende
Den Sky, der strax maa smelte bort,
Og Solen lige varmt vil brænde,
Skjøndt Sommerdagen kun er kort.

Lad den, som kun er fattig, tæres
I Angst for hvad han gav og fik,
Men ellers lad dig dristig bæres
Af Stundens flyende Musik.
Hvo ej sin Skat forsigtigt gjemmer,
Men midt i Stridens Tummel sprang,
Kun han vil høre alle Stemmer
I Livets fulde Bølgegang.

Samma anda råder i dikter sådana som *Lette Fjed,* der lifvets öfverflöd af godhet, skönhet och glädje besjunges; i *Blomstervise*, der diktarinnan säger sig omöjligt kunna välja någon viss blomma, ty

Jeg har Sands for alles Glands
Jeg tar dem alle i en Krands!

i *Stjerneskud* och *Forgængeligt,* hvilkas innehåll kunna anges med den senares slutord:

Hvo Jordens Liv vil leve med,
Maa lære sig forstaa
At elske ogsaa det, han veed
Der skal og maa forgaa.

och slutligen i *Fortrøstning,* som kraftigt talar om lifvets, glädjens och tröstens outtömliga, ständigt — om än långsamt och i andra former — sig förnyande verkligheter.

Men härmed har man ännu icke helt kännetecknat denna äkta skaldesyn på lifvet. Dikterna äro icke blott genomträngda af vissheten att, huru mycket man än ger eller tar »med begge Hænder», så kan naturens, kan lifvets fullhet icke taga ett slut. De äro äfven genomandade af vördnad inför personlighetens djup. Diktarinnan vet, att dess innehåll icke kan uttalas eller genomträngas af någon, icke ens den älskande och älskade:

See kun paa mig, dybt og længe
Du vil aldrig, aldrig naa
Til det skjulte Dyb at trænge
Hvor mit Væsens Bølger gaa!

Och stundom betonas kraftigt att man hvarken kan eller bör sprida hela sin varelse i meddelsamhet; i mer än en dikt (*Skattegravning, Er det Smerte eller Glæde? Rimbrev*) besjunges såväl tystnadens pligt med afseende å ens egen själs allra heligaste, som

»Den Ensomhed, der er vor bedste Ven».

Denna det inre lifvets outgrundlighet och obetvingelighet är ett ofta återkommande ämne. Än tyckes det vara med en triumferande frihetskänsla hon sjunger ut vissheten att intet, ej ens kärleken, kan göra detta innersta underdånigt eller fattligt för en annan; att allt måste *gifvas i frihet* och aldrig kan tagas. Så t. ex. i den nyss anförda dikten, *See kun paa mig dybt og længe!* och *Gjem paa din hemmelighed!* Andra gånger åter tyckes sången andas vemod vid medvetandet om att man dock alltid innerst är ensam (*Kjærlighed, Tvillingstjerner*). Det är som ville diktarinnan stundom helt kunna genomtränga och hängifva sig åt eller helt i sig upptaga hela tillvaron: en känsla af nästan söndersprängande energi. Hon stannar ofta inför lifvets gåtor, hon bäfvar,

— — — for de dunkle Magter
Som lure paa et Hjertes Fred;»

hon på en gång fruktar och tjusas af tillvarons oberäknelighet och mångfald, med något af antikens vördnad för »demonerna:» alla de hemlighetsfulla, till sitt väsen okända och blott till sina verkningar erfarna krafterna. Sådana dikter äro, utom de nyssnämnda, framför allt *Vinteraften* och *Skal Morgonstjernen sejre?*

Dikterna äro i sann skaldisk betydelse personliga, d. v. s. i något afseende upplefda. Men de ställa icke jaget i förgrunden; de meddela känslorna och tankarne i det för konstnärlig framställning rätta ögonblicket, det då de ännu ega qvar hela den individuella förnimmelsens eld och lif, men tillika hafva uppnått en viss allmängiltig fasthet och klarhet. Till och med sorgen tager blott sådana djupt genomträngda, men sjelfbeherskade uttryck som dikten

Tro den ej!

Igaar faldt Sneen vildt og tæt, mens Vinterstormen lød,
Idag den ligger blød og let, — saa taus, som den var død.
Men tro den ej, nej, tro den ej! Ved Vindens første Kast
Den kolde Sne, den tause Sne vil hvirvle op i Hast.

Nys skummed Elven høj og vred igjennem Høstens Lund,
Men nu har Isen lagt den ned og holder for dens Mund.
Dog tro den ej, nej, tro den ej! Der komme vil en Dag
Hvor den sit Fængsel sønderslaar med stærke Bølgeslag.

Din Hjertesorg, din Hjertesorg, du vugged den til Ro,
Og fik den til at sove sødt, saa den i Søvne lo.
Men tro den ej, skjøndt i sin Søvn den nu er Døden lig:
Naar mindst du frygter, vaagner den med nye Smerteskrig.

Åfven naturbilderna hafva denna på en gång personliga och allmängiltiga pregel. I dem ges inga omständliga naturskildringar, och intrycket försvagas icke genom hopandet af en mängd enskildheter. Tvärtom. Det samlas och återgifves i några få, målande drag. Ett par af dessa dikter meddela vårens och sommarens stämning nästan lika snabbt och dock berusande fullt, som en lärkdrill, en linddoft göra det. Bästa prof-

vet på deras styrka är att man icke blott kan läsa dem om vintern och dervid lockas att drömma om sommaren, utan man kan läsa dem om sommaren, och dock ej finna dem bleknade. Sådana äro t. ex. *Sommersol*, *Tordenvejr*, *Et Sommerhjem*, *Vaarvise* och kanske allra mest

Ny Vaar.

Igjen er Vaaren kommen ned til Jorden,
En kjendt Historie, men altid ny, —
Ny som hver Bølge, der slaar ind med Skoven
Ny som hvert Blad, der vifter ud mod Voven,
Ny som hver lille rosenfarvet Sky.

Jeg troede, at jeg husked denne Rigdom,
Ja, alle Farverne i Vaarens Krands.
Men nej! Var Bladene saa lyse, bløde?
Var Blomsterne saa mange og saa søde?
Saae Skoven *saadan* ud i al sin Glands?

Det rører sig i Luften og i Bølgen,
Naturens unge Hjerte slaar i Kraft,
Den høje Himmel bæver mildt i Varme,
Om Øerne slaar Havet sine Arme:
Har Solen før saa mange Straaler haft?

Jeg troede, at jeg mindedes den Lykke,
Naar Du mig slutted i dit Favnetag.
Men nej! — var dine Øjne før saa blide?
Var alt ej nyt, hvad nu jeg fik at vide,
Nyt som hvert Aar den første Foraarsdag?

Som i denna uttalas städse i naturbilderna en jemförelse med någon inre erfarenhet, en fråga, ett minne eller ett hopp. Men anledningen härtill är aldrig långsökt, och det finnes ej en skymt af romantiskt dunkel. Tanken hör här tvärtom med få undantag lika naturligt till intrycket, som ljusreflexen till daggdroppen.

Det är icke blott en natur man möter i Helene Nybloms ikdter, utan äfven en genombildad natur, hvilken till sina egna krafter också lagt andras, genom att personligt tillegna

sig konstens och diktens skapelser; som sett med egna ögon, känt egna känslor samt tänkt egna tankar, och hvarken fruktat att vara ensam i att berömma eller i att ogilla. Detta sjelfständiga sätt att tillegna sig bildningen gör att dikterna med originalitet förena kultur och med spontaneitet konstnärlighet. Det är måhända icke bildning i alldeles modern mening, d. v. s. »mycket och mångahanda» af systematiska kunskaper inom vetenskapens alla olika grenar. Den är närmare beslägtad med den qvinnorna t. ex. egde under den tyska litteraturens Götheperiod. De hade icke då så mycket fackmessigt vetande, men de andliga näringsämnena ingingo i hela deras själsliga organism; konst och poesi blefvo genomgående lifserfarenheter; der fans en så vaken, glad, fördomsfri tillegnelse, en så känslig trofasthet i bevarandet, att qvinnorna ej blott voro — hvad de i allmänhet äro — skaldernas bästa ingifvelse och tacksammaste läsare, utan äfven deras bästa domare. Deras omdömen voro oftast grundliga och sjelfständiga, alltid lefvande omedelbart af poesiens och konstens verkligheter, icke af läroböcker om eller kritiker af dem. Dikter sådana som Helene Nybloms *Til en Sanger*, *Til en Digter* och *Gyldne Lænker* (tillegnad »en ung Kunstner») kunde Rahel Varnhagen hafva skrifvit, om hon skrifvit vers: så ömt förstående, så behagfullt, så fritt från allt docerande, så vördnadsfullt inför konsten och så sympatiskt gent emot konstnärsnaturen, i hvilken hon sjelf är delaktig. Och denna sympati är icke förvekligande utan frisk och stärkande. Dessa dikter äro icke blott belysande för diktarinnans rika konstnärssjäl, utan ock en uppfyllelse af den längtan hon uttalat i den kännetecknande dikten *Ønsker*, der hon först säger sig vilja vara stormen, »eller solen — hellre solen,» men helst *ett ord*, ett

— — — — af disse milde,
Lægende for Angst og Smerte,
Ved hvis Klang et saaret Hjerte
Atter skuer Livet lyst.

Inom konsten, som i lifvet, tror hon både på det nya och på det gamla; tror på regelns och arbetets frigörande tvång för konstnären, liksom hon tror på pligtens och arbetets frigörande tvång för menniskan. Hon har en syn för lagbundenhetens skönhet, för måttfullhetens kraft, hvilken hos en så frihetskär och lifsglad natur är sällsynt. Det finnes ingen excentrisk håg i dessa dikter; der sträfvas ej efter nya versformer eller öfverraskande uppfinningar. De äro endast lefvande uttryck af en lefvande natur, som aldrig låtit flärden eller verlden, konvenansen eller moderna (vare sig de i umgängeslifvet eller vitterheten herskande) stänga sig ute från verkligheten, hindra sig att fullt och frimodigt taga mot dess intryck, de lufva som de bittra. Intrycken äro aldrig föranledda af yttre tilldragelser; äfven de »tillfällighetsdikter» som finnas (bland de yppersta i hela samlingen är den *Til Lyrans Bygmester og Ejer*) hafva dock alla snarare en inre än yttre anledning. Denna diktning är modern genom att vara starkt subjektiv, genom att vara upplefd, men genom intet annat. Den har i denna begränsning på en gång sin styrka och sin svaghet. Den sysselsätter sig icke med några tidsfrågor, ej ens qvinnofrågan; den ställer blott frågor till diktarens eget inre; den söker icke omskapa, den vill hellre älska allt det goda och sköna, som redan finnes. Den sätter ej »problem under debatt», och der ljuda inga frihetssånger i ordets vanliga mening; der sväres ingen trohetsed till något politiskt partis fana, och der bekännes intet lärjungeskap i någon konstskola. Diktarinnan iakttar den yttre verkligheten med fin och klar realism, men hon ser äfven de inre verkligheterna och ser båda delarne skaldiskt, d. v. s. ser dem som en enhet, ömsesidigt förklarande och fullständigande hvarandra. Hon är icke en så enkel natur, att hon icke känt tvifvel och lidanden af sammansatt art, ehuru slägtets och samtidens lemnat henne jemförelsevis oberörd. Och ehuru hon icke medvetet söker sanningen, ej heller pro-

fetiskt anar den, ber hon dock modigt: *Giv mig Sandhed!* Ty hon vet att istället för de illusioner, som sålunda kunna komma att dö, skall sanningen gifva verkligheter. Hon tror på stridens utvecklande förmåga och på godhetens, på alla sunda krafters seger; allra varmast tror hon väl på de skapande snillena, på de ideala uppgifterna och häfdar deras öfverhöghet gent emot hvardaglighetens anspråk, särskildt i de innehållsrika dikterna *Idealitet* och *Samson*. Sin innersta lifsåskådning har hon samlat i dikten till Titians tafla:

Christus med Skattepenningen.

Her ser jeg Alt, hvorpaa jeg tror.
Og det är sagt med simple Ord
Og skildret uden mange Fagter:
Sandheden selv, saa ren og stor,
Der al den Humbug, som sig kror,
Med hele Hjertets Kraft foragter.

Ja, det är Himlens rene Blik
Et Lynildsslag, et Dolkestik,
Paa Hvad med falske Varer kommer:
Det er den Dom, som Alting fik,
Hvis Kjærne ej kan holde Stik
Ind for Vort Hjertes sidste Dommer.

Det er den rette, vrede Harm,
Der gløder klar i hver en Barm,
Der ej med Dagens Mening tinger,
Der midt i al den falske Larm,
Bestandig lige fast og varm,
Det Sande frem i Lyset tvinger.

O, tro ej det at være god
Er, hvad man tidt derved forstod,
En kvindelig, en kraftløs Lære.
Ak nej! Det er et Heltemod,
Der gyde kan sit sidste Blod
For intil Døden sand at være.

Mod att vara sann är också, som jag redan i början sade och nu slutligen återkommer till, det väsentligast kännetecк-

nande för denna diktarnatur. Den ger sig blott då den ger sig helt och slår aldrig in på någon väg, dit ej den verkliga ingifvelsen leder. Här skrymtas ej med harm eller entusiasm; här uppjagas inga känslor, här lånas inga tankar; man får hvad diktarinnan eger, intet annat; man föres kring på hennes område, på ingen annans. Och man gör derunder den ofta förnyade iakttagelsen, att sanningen är det enda skapande; att blott eget lif föder lif, och »att konsten icke är svår» då konstnären vågar vara sann, men omöjlig, om han icke är det.

Eller också gör man kanske alls inga iakttagelser af teoretisk art. Man får kanske, som det först gick mig genom denna diktsamling, istället en bild — lik den Titian målat och somliga kalla hans dotter: den unga sköna qvinnan, som, strålande af helsa och glädje, lyfter högt öfver sitt hufvud en hel börda af sommarens rika frukter, under hvilken hennes svigtande gestalt får ett än lifligare behag, en än smidigare kraft. Så naturligt, så vackert och så frikostigt bjudas i dessa *Digte* frukterna af en rik sommars blomning.

E—N.

---

40. I kupén.

(Höst- och vårstämning).

Ute: sol från klarnad himmel,
Lätta moln i luftig dans,
Skogen, lik en brokig krans
Utaf granna färgers vimmel,

Gröna rågfält, sammetslika,
Nyplöjd teg och vissnad äng,
Hö och halm i stackar rika,
Och vid allra minsta flägt
Glesnar björkens skira drägt.

Inne: tvenne par, det ena
Länge delat sorg och fröjd,
Lemnat lifvets middagshöjd.
Många skiften dem förena,
Dessa båda, som nu hunnit
Tryggad hamn med ankargrund.
De ha pröfvat sitt förbund
Och hvarandra helt de funnit;
Lifvet, än på solsken rikt,
Är en vacker höstdag likt.

Ungt och nygift tycks det andra;
De med trohetsed och kyss
Visst den bana invigt nyss,
Som de skola samman vandra.
Hviskningar och blickar ömma,
Lek och smek och kind i brand,
Hand, förstulet gömd i hand —
Allt omkring sig de förglömma,
Ty för dem i blomstring står
Kärleks löftesrika vår.

St—

41. Karen.

En bit amerikanskt hvardagslif.

Hon var resultatet af ett vågstycke, ett förtvifladt försök. Mor och jag bodde allena i det kära gamla hemmet, straxt utanför en obetydlig by i Delaware. Gamle Sanders hade sin bostad i förpaktarhuset och skötte gården som han gjort i trettio år; men han hade blifvit gammal och skral och hotade för hvarje månad att kola af. Vårt största bekymmer, — den »satans engel, som blifvit sänd att kindpusta oss» — var likväl »flickan», som *icke* fans i köket. Liksom hela grannskapet, berodde vi, i fråga om tjenstefolk, af de fria negrerna, hvilka dock, så snart persikoskörden inföll, oföränderligen och i slutna led uppbröto till fälten och till »the canninghouse», den stora fabriken der fruktkonserveringen bedrefs. Vi försökte med en kringvandrande irländska: hon drack. Derefter med en fin amerikanska, som hade sett bättre dagar, men hon försvann med min enda sidenklädning. Under hela sommaren och hösten arbetade mor och jag sjelfva i hushållet, skurade, rensade bär, mjölkade och tjernade smör, samt »försökte» en hel rad af tjenarinnor, hvilka lemnade oss med vårt tålamod alldeles utslitet.

En afton förklarade mor helt tvärt: »Jag har beslutat mig för ett vågstycke. Jag skall taga en främling, som icke kan tala ett ord engelska och som hvarken hört talas om rättigheter, canninghouses, nya moder eller ölstugor. Kort sagdt, jag reser i morgon till Filadelfia för att gå ombord på ett emigrantfartyg och derifrån hemföra någon otamd vilde — någon qvinlig »Fredag».

Jag skrattade häråt såsom åt ett skämt, och blef derför helt öfverraskad, när mor vid aftonbönen bad »om framgång

i sitt företag», tilläggande efter en liten paus: »Herre! Låt den qvinna jag skall hemföra, blifva en hjelp för oss och göra vårt lif mera gladt och fridfullt än hittills, och låt oss kunna hjelpa henne framåt på hennes väg genom lifvet!» — »Men mor», sade jag tvekande, då vi uppstodo från bönen för att gå till sängs, — »jag visste aldrig, att du plägade bedja Gud om hjelp att ordna våra hushållsangelägenheter.»

»Somliga menniskor», svarade hon allvarligt», »anse det som en skymf mot den Högste att förmoda, det han bryr sig om våra små bekymmer. Men kanske har Han sina tjensteandar för dylika små angelägenheter i den högre verlden, liksom Han har i denna. Jag vet ej; men *det* vet jag, att Han hör allt, hvad jag beder Honom om». Mor var i sin gudsfruktan så enkel och rättfram som ett barn.

Dagen derpå reste hon till staden, gick ombord på ett Bremerfartyg och kom hem med — Karen. Hon var omkring sexton år, fet och rund som en smörtjerna, med ljus hy och blå ögon, hade håret uppsnodt i en löjlig liten rulle midt uppe på hufvudet och bar en hvit kofta af bomullstyg, kort grå yllekjol och klumpiga skor.

»Hon kan icke tala ett ord engelska», sade mor halft förfärad, »hon är norska. Agenten sade, att hon hade en bedröflig historia, men hennes ärliga ansigte fängslade mig. Jag tyckte mig höra en inre röst säga: »Tag den der!»

»Hon är en förrymd förbryterska, derom är intet tvifvel», sade jag. »Det var kanske samma inre röst, lilla mor, som förmådde dig att taga hit Blå-Peter från fattighuset, hvilken sedan satte eld på vår lada. Emellertid skall jag nu lära henne att tillaga vår aftonmåltid.»

Karen följde mig, stum och uppmärksam, från köket och till matsalen, under det jag dukade bordet, rostade brödet, stekte kyckling och kokade kaffet. Hon tillbjöd sig icke att röra vid något eller att hjelpa mig. Men följande morgon, då

jag kom ned för att ordna frukosten var bordet dukadt och kycklingarne, thébrödet och kaffet tillagade *alldeles* på samma sätt, som hon sett mig göra aftonen förut. Hon var trogen och läraktig som en kines, och var redan skicklig kokerska och mejerist. Hon lärde sig några få ord engelska, och med dessa uttryckte hon sin tacksamhet för hvarje liten vänlighet, som visades henne. Vi tyckte äfven, att hon bort glädja sig åt det sköna landskapet omkring henne. Detta syntes ej heller någonsin hafva varit vackrare än denna sommar. De stora trädgårdarna lyste röda af frukt, täta regnskurar höllo skogen vid frisk grönska, vilda rosor och lukttörne betäckte fälten och vägkanterna.

Men den unga norskan tycktes likväl vara ytterst olycklig. Hennes allvarliga anlete och stora sorgsna ögon tycktes oss skola föra olycka med sig i både ladugård och mjölkkammare, och skämde smaken af sjelfva brödet som vi åto. När hon kommit i stillhet i sitt eget rum, hörde jag hennes halfqväfda snyftningar ända till sent på natten.

»Man tvingas nästan att tänka på din förrymda missdåderska, sade mor oroligt en dag.

»Bry dig icke derom, kära mor! Vi skola behålla henne, vore hon ock Lukretia Borgia sjelf», sade jag, i det jag sjelfsvåldigt lutade mig tillbaka i gungstolen på verandan. »Hvilken herrlig tanke att dock ändtligen vara befriad från stekpannor, mjölk-krukor och qvastar!»

Vi njöto af vår ledighet, sydde några finare arbeten och togo fram böcker, som vi aldrig hade hoppats få tid att läsa.

Då kom bref från Julia Webb. Det var som ett åskslag från klar himmel. Julia, en kusin till mig, var en verklig dame på modet, en skönhet, en bortskämd arftagerska, en kokett med ett dussin tillbedjare. Hon skulle nu, »på väg till Newport», komma och tillbringa en vecka hos oss. — »Det är mycket sannolikt, att några af de der efterhängsna herrarne

komma att följa mig, för att se hur edert lilla eremitage skall passa en sådan stackars liten fjäril, som mig», skref hon. »Men du skall säkert helsa dem välkomna, älskade, lilla tant! Det är en grefve Pasco, som är den mest besvärliga för det närvarande, — en älskvärd, men löjlig varelse. Jag skall bli förtjust att få gifva honom en inblick i ett den amerikanska medelklassens hem. Och för dig och, kusin Martha, skall det bli ett ypperligt tillfälle att få begrepp om en utländsk adelsman. Edert dystra lif behöfver en liten ljusning.»

Jag ref sönder brefvet i dåligt lynne, det måste jag tillstå, men mor skrattade. »Lägg inte det på sinnet, Mattie», sade hon. »Det är ju en sanning: vi äro af medelklassen».

»Det är inte detta, som förargar mig. Men du vet, mor, att äfven om potatesskörden utfaller väl, skola vi icke hafva en dollar öfver, när året är slut. Hur skola vi kunna taga emot hela denna störtflod af främmande, af folk på modet och utländska adelsmän? Julia är i stånd att stanna qvar en månad, om hon fattar smak för »eremitagelifvet».

»Vi kunna berga oss utan nya vinterklädningar», sade mor tankfullt. »Men likväl måste vårt bord blifva mycket enkelt.»

Jag undrade inom mig, om denna välsignade qvinna hade bedt englarna att åtaga sig äfven denna omsorg. Sedermera trodde jag verkligen, att hon hade det.

Julia kom och så gjorde äfven hennes beundrare, grefve Pasco inbegripen. Ett helt regemente af dem bodde på värdshuset i byn, men de togo äfven vårt hus med storm för hvarje dag. Det tillställdes charader, picnic's och utflykter. Julia släpade sina präktiga siden- och florsklädningar omkring på de våta ängarne, kallade vårt hem »ett förtjusande gammalt kråkbo», benämnde den praktfulla sträckningen af höjder och dalar i öster med den stora vikens glittrande yta der bortom: »en liten vacker utsigt», samt omtalade för grefve Pasco, att

mor och jag voro »egendomliga profstycken på »human bric à brac».

Men hon var så vacker och strålande i sitt »förtjusande egensinne», att man icke kunde bli ond på henne.

En dag fann jag henne, iklädd en blå sidenklädning, sitta på en mjöllår i köket, under det att Karen stod framför henne, snyftade och vred händerna under en verklig ström af ord. Spår af tårar syntes äfven på Julias rosenkinder.

»Hvad står på? kan du förstå henne?» frågade jag förvånad.

»Mycket väl. Du vet, att jag tillbragt en sommar i Norge, och uppfångade då rätt mycket af språket. Stackars liten! Hon har kommit hit genom ett misstag.»

»Genom ett misstag?»

»Ja. De tyckas hafva varit grufligt fattiga, hennes mor, bror och hon, — och hon följde med en köpmansfru till Bremen som barnpiga. När hennes tjenstetid var slut, blef hon hemskickad, men genom något misstag kom hon om natten ombord på ångbåten, som skulle gå till Filadelfia i stället för till Kristiania.»

— »Men — då måste vi ju sända henne tillbaka igen», utropade jag och kände mig liksom väckt ur en lycklig dröm.

»Nej, det är bättre att föra hennes familj öfver hit. Hon säger, att här är så vackert och godt om föda — ett verkligt Eden. Om blott hennes mor och Jan kunde komma hit, skulle hon icke hafva något öfrigt att önska.»

— »Hon måste försöka att spara ihop pengar för att kunna skicka efter dem.»

»Det kostar mycket; det skulle behöfvas åratal för henne att förtjena så mycket. Dessutom är Jan qvarhållen af en förbindelse att betala sin faders skulder; jag vet ej till huru mycket de belöpa sig, kanske ett par hundra dollars. Nej, hon har sitt kors att bära, såväl som vi andra. Men —

hvar är grefven?» afbröt hon sig hastigt och hoppade ut ur köket, gnolande på en munter sång, under det att Karen hopplös återvände till sitt arbete.

De få orden, som framstammats på hennes modersmål, hade likväl gjort den stackars flickan till Julias slafvinna. Hon följde henne från den dagen öfverallt, passade upp på henne samt berättade sin historia väl hundrade gånger.

»Jag är ofantligt besvärad af detta ändlösa prat om »mor, mor» och »Jan, Jan», sade Julia, och öppnade sin lilla mun till en gäspning.

»Det är det enda hon känner», sade mor mildt.

»Håll henne dock ifrån mig i dag åtminstone!» utbrast hon otåligt.

Denna dag skulle nämligen firas med ett ostronkalas på hafsvikens strand. Grefven och fyra andra af Julias friare voro utsedda till kockar och uppassare, men Karen gjorde hela arbetet. Hon uppgjorde eld af drifved, skar brödet, kokade kaffet, tillredde ostronen och sprang esomoftast till Julia med de största, under det hennes runda ansigte glödde som en pion.

Det var en mulen dag, alltför stormig för att tillåta oss att begagna segelbåten, som låg uppdragen på stranden. Denna missräkning gaf Julia anledning att visa den mest intagande och envisa surmulenhet. »Så förargligt»! utropade hon misslynt; »jag hade just föresatt mig, att vi skulle ha en segeltur i dag. Men jag håller med er, herr grefve», fortsatte hon med ett gnistrande ögonkast, »om en ros mot ett par handskar, att jag ändock skall hafva den!» Vadet blef antaget. En halftimma senare saknade vi Julia, och nästa ögonblick sågo vi henne i ett nötskal till båt drifva ut ur den lilla bugten, med seglet, till hälften hissadt, fladdrande för vinden. Hon stod vid masten, hennes röda band svajade och hon kysste utmanande på fingret åt oss. »Jag har vunnit, — jag har vunnit vadet!» ropade hon.

»Vänd om — vänd om!» skrek grefven, »ni drifver ut till hafs». Vi rusade ned till vattenbrynet, alla ropade om hvarandra och gåfvo order på en gång. Julia, förskräckt genom det plötsliga medvetandet om faran, sprang åt ena sidan. En häftig vindstöt kom i samma minut, och båten kantrade ögonblickligen.

»Milde himmel! jag kan icke simma!» skrek grefven. Med de andre unge männen förhöll det sig på samma sätt. Två af dem störtade sig dock hjeltemodigt i vattnet, men blefvo återkastade af vågorna. Då hoppade en tung kropp i sjön med en plumsning. Det var Karen, som, befriad från skor, strumpor och klädningskjol, djerft sam framåt mot det ställe, der den unga flickan sjunkit.

»Hurra för gamla Norge!» ropade grefven, »hon simmar ju som en groda».

Karen kom tillbaka med Julia, som lik en våt fjäril, låg i hennes armar.

I mitt tycke fans ingen rättvisa i händelsens upplösning. Då Julia blef torr igen, var hon lika vacker, glad och förtrollande som förut, men den stackars Karen hade kastats mot båtens skrof och blifvit så illa skadad, att hon måste ligga till sängs en månad. Mor och jag måste uträtta hennes sysslor under det att Julia flög vidare till Newport.

»Saker och ting äro besynnerligt ordnade i denna verld», sade jag en dag i slutet af Oktober, i det jag lade bort ett halfläst bref från Julia, fullt af hennes vanliga skämt och antydningar om nya triumfer, dervid jag på samma gång kastade en blick på Karen, som ändtligen börjat att, ehuru med svårighet, halta omkring i köket.

»De gå alltid som de böra», sade mor lugnt. »Se nu efter hvad som står der på den andra sidan?»

Jag vände om bladet och läste: »Och så, i förbigående! Som jag tyckt mig skyldig »gamla Norge» någon ersättning

för den skada hon lidit för min skull, har jag skrifvit till vår konsul i Kristiania att betala Jans skulder för min räkning samt att sända honom och hans mor hit ut med nästa ångbåt. Ni berättade mig att gamle Sanders slutligen brummat sig ned i grafven. Hvarföre då icke så gerna taga Jan till gårdsbrukare och låta honom och hans mor taga in i förpaktargården? Jag har skickat efter några gamla öfverlefvor från Newyork för att göra det trefligt för dem. De komma till Filadelfia nästa Måndag.»

Jag kunde knapt läsa till slut, ty tårarna qväfde min röst. »Jag har varit ganska orättvis mot Julia», sade jag.

Vi kommo öfverens att icke underrätta Karen om saken, utan låta den bli en öfverraskning. Vi hade mycket fästat oss vid den tåliga, tillgifna varelsen med sitt ständiga prat om »mor och Jan». De »gamla öfverlefvorna» visade sig vara en ganska fullständig, ehuru enkel, möblering till ett hus. Karen hjelpte till att rengöra huset åt »den nye förpaktaren» och iordningställa det nätta bohaget.

På måndagen reste mor till Filadelfia för att möta ångbåten. Hon skulle återkomma med morgontåget dagen derpå. Jag stod i porten till vårt hus och passade på när tåget skulle löpa in på den lilla stationen. En näsduk svajade genom kupéfönstret såsom signal att allt var riktigt. Jag såg tre personer stiga af och taga vägen öfver fälten. Då de kommit in i förpaktarhuset, sade jag vårdslöst till Karen: »Kom med! vi ha ännu något att göra hos den nye förpaktarens!»

»Jag hoppas», sade hon på sin löjliga, brutna engelska, »att han vill bli god granne. Det är vackert hus, så godt som vår pastor bor uti hemma. Det vara godt land för den fattige, mamsell Martha.»

Jag nickade, jag var för upprörd att tala. Då vi nådde trappan, kom mor ut med helt strålande anlete. »De äro derinne! De äro så hyggliga som vi nånsin kunnat önska!»

hviskade hon ifrigt. »Ännu ett ögonblick, Karen!» — och hon sprang fram till den förvånade flickan, slätade hennes ljusa hår, knöt om den brokiga halsduken kring hennes hals, under det jag skyndade in i rummet.

En groft bygd man, i norsk drägt och med ärliga blå ögon, stod der väntande, och bredvid honom en lång, rak qvinna med ett serdeles mildt och godt utseende. Båda voro mycket upprörda och märkte knappast mig; deras ögon voro endast riktade på dörren. Jag öppnade den, hörde mor med en halfqväfd snyftning säga: »Gå in barn, Gud välsigne dig!» och Karen kom in.

Hon stod ett ögonblick stilla, förstummad, med händerna utsträckta af förvåning; sedan kom utropet: »O, mor, mor! — ack, Jan!» — Det var den under åratal tillbakaträngda kärleken och längtan, som nu bröt sig fram i ord.

Vi gingo ut och lemnade dem allena med hvarandra.

Mor och jag hade tillredt en liten fest för dem, med en god, kraftig måltid till grundval, och sockrade kakor, blommor och drufvor till prydnad.

Efter en stund förde vi dem ut till bords, men de åto endast för att glädja oss. De voro för djupt rörda för att njuta af så obetydliga fröjder. Efter måltiden gingo vi ut i köket, och då den gamla modern såg elden, som var tänd för dem på den främmande härden, sade hon några ord med låg röst och de sjönko alla andaktsfullt på knä, under det hon gjorde bön. Mor och jag knäböjde bredvid dem. Hvad gjorde det, att orden voro på ett främmande tungomål? Vi förstodo henne, och allas vår Fader hörde oss, der vi böjde knä, sida vid sida.

— »Jag tror, kära lilla mor», sade jag, då vi kommo hem denna afton, »att Gud hörde din bön den dagen, då du for bort för att uppsöka din lilla vildfogel!»

— »Han hör mig alltid», gentog hon förtröstansfullt.

---

42. Boköfversigt.

Religiösa sånger af *Alcyone Adlersparre*, med förord af e. o. Prof. Carl Norrby. Sthlm, A. V. Carlsson. Pris: häftade 1: 50, bundna 2: 50.

Till denna nyss utkomna sångsamling må det vara oss tillåtet att en annan gång återkomma, i det vi här blott anbefalla den till allvarliga läsares uppmärksamhet med följande rader ur det förord hvarmed Professor C. Norrby beledsagat densamma:

»De sånger, som här erbjudas allmänheten, äro i mer än ett hänseende förtjenta af uppmärksamhet och förtroende. De hafva tydligen sin källa i ett hjerta, som talar, derför att det tror, och de äro genomträngda af en sant biblisk anda. Fria från alla osunda läroelement, förråda de en innerlighet, väsentligen skild från den känslosamhet och i sin öfverdrift konstlade värme, som kännetecknar en stor del af de andliga sånger, hvilka under senare tider framträdt . . . . .»

Från Betlehem till Golgata. Bilderna af *B. Plockhurst.* Den poetiska texten af *C. D. af Wirsén.* Sthlm, Fahlcrantz & komp. Häft. 1—14. Pris 65 öre per häfte.

De så kallade religiösa praktverken hafva blifvit en modeartikel, hvilken tvifvelsutan har sitt värde för många, och fyller ett erkändt behof hos den publik, som företrädesvis älskar konsten tillämpad på bibelordet; det här ifrågavarande är dertill så billigt, endast 65 öre per häfte, att det säkert kan emotse en stor spridning. Bildernas värde torde i allmänhet motsvara de anspråk, som rimligtvis kunna ställas på ett så billigt arbete. C. D. af Wirséns vackra poetiska textblad gifva åt det tyska arbetet en svensk prägel, förhöjer betydligt dess intresse och gör att det med allt skäl kan anbefallas, bland annat såsom *en vacker jul- och konfirmationsgåfva.*

F. W. Scholanders skrifter. Utg. af Dr. *J. Böttiger.* Band B. 1, 2. Pris 5,50—4,50.

Musikbilaga till F. W. Scholanders skrifter. Pris 2,50.

F. W. Scholanders sagobok. Pris 2 kr. Alla utgifna på P. A. Norstedt et söners förlag, Sthlm.

Ordet »mångfrestare», som Geijer begagnar såsom definition på en egenhet i det svenska skaplynnet, hvilket innebär på en gång dess rikedom och dess svaghet, har väl sällan funnit en sådan motsvarighet

som hos F. W. Scholander. Hans begåfning tycktes omspänna hela skalan af konstnärlig alstringskraft. Först möter man barnsagan i ytterligt burlesk form tecknad och berättad; derpå den korta innerliga visan eller svärmiska romansen, diktad i ton och ord. Går man vidare, möter man å ena sidan de gamla vikingasagorna, herrgårdssägnerna eller kyrkominnena, omskrifna och med pennan lefvande gjorda i bild, samt sirade med den rikaste ornamentik; å den andra riddaresagan tolkad med färgrik pensel i stora praktfulla bildserier, med texten undersmugen i fina rim, samt melodien osynlig inväfd i det hela. Slutligen stannar man inför konstnärsäfventyren, än tragiska, än gycklande, än vidunderliga, berättade i ottave rime, lättfotade och klingande som de italienska mästarnes, eller ock på en prosa, färgrik och stämningsfull, som hade den brukat penseln och icke den simpla pennan till verktyg. Och, märk väl, att allt detta är utfördt halft eller helt *på lek*, under barnstoj och ungdomsglam i hemmet, eller på så kallade lediga stunder, stulna från nattens ro eller festernas vinkande nöjen.

Bakom allt detta åter sträcker sig ett helt galleri af större taflor — halfdunkla kyrkinteriörer, skumma källarlika hvalfgångar och ståtliga medeltidsslott; eller ock ett stycke rasad aqueduct, en bit romerskt kolosseum eller gottländskt St. Karin, alla mättade med en harmonisk färgprakt och alla medtagande, likasom på köpet, ett stycke af det menniskolif, som en gång lefvats inom de nu ramlade murarne eller under de brustna hvalfven.

Men icke nog härmed. Bortom och öfver diktarleken för stunden, ritpennans sinnrika alster och färgkonstnärens studier uppstiga de storartade, för kommande tider och slägten grundade byggnadsverken. Det är dikten huggen i sten, sångartanken ej längre gnolad till den möderneärfda lutan, utan byggd på bergfast grund och höjande sig steg för steg, fast och ändå lätt, kysk och likväl yppig, tills han står der fullbordad och i sig afslutad — »en frusen musik».

Pennritaren, skalden, tondiktaren, textaren, målaren, arkitekten, så växer Scholanders konstnärliga stamträd ur hans egendomliga begåfnings rika jordmån. Kanske hade han varit större om han varit mindre rik. Men hvem önskar honom väl annorlunda!

Att studera en sådan arbetande ande i hans verk, styrker på samma gång det gläder, undervisar med både maning och varning på samma gång det skänker nöje och njutning. Derför önska vi att Scholanders verk må finna hem i våra hem och blifva kära för gammal och ung.

Dikter och smärre prosaiska stycken af *Olof Eneroth*. Sthlm, Norstedt et Söner. Pris: 2,50.

Vi anbefalla detta arbete till alla vänner af en ren och fosterländsk sångargåfva, hvars färgklang dessutom här har en viss egendomlig skiftning, som intresserar äfven dem, hvilka ej genom personlig bekantskap

med författaren igenkänna den såsom uttryck af hans innersta skaplynne. Olof Eneroths närmare bekanta känna dock sånger af hans hand, hvilka i betydelse och värde öfverträffa den utgifna samlingen; och möjligen skall det blifva oss tillåtet att i något följande häfte meddela en af dessa sånger.

Skaldeförsök af *C. J. Bergman* träder oss till mötes som vackra gengångare från det förflutna, bland hvilka en grupp kraftiga och friska verklighetsbilder, stiga fram och ställa de öfriga i skuggan. Det är sångerna för sällskapet D. B. W., hvilka i vårt tycke utgöra kärnan i samlingen.

Nya Dikter af *Lotten v. Kræmer* hafva väl mycket tycke af gamla bekanta för att förtjena sin titel, men kännetecknas för öfrigt af samma egenskaper som förf:ns föregående arbeten.

Svensk Kalender (Stlm, P. A. Norstedt et Söner. Pris: häft. 1,50, inb. 2,25) har i år som alltid ett godt och rikhaltigt innehåll, af hvilket vi främst nämna C. R. Nybloms vackra, trohjertade sång, »*Geijers hus*», Snoilskys högstämda »*Gotik*», samt Amanda Kerfstedts gripande »*Julstämning*». För öfrigt finner man en Tyrolersägen, en bergslags-studie, ett par berättelser samt många vackra poem och sånger af äldre och yngre förf.

Svenska bilder af R. *Bergström* Sthlm. Fritze. Pris 3,50. anbefalles varmt till alla vänner af vårt folk och dess lif förr och nu, såsom en synnerligt rolig och lärorik läsning.

Den Boströmska verldsåsigten, Sthlm. Z. Hæggström. Pris 3 kr. allmänfattligt tolkad af *L. H. Åberg*, utgör n:o 6 af Hr. Å:s värdefulla serie: »I tidens frågor» och skall tvifvelsutan helsas af vidsträckta kretsar i vårt land, hvilka på mångfaldiga sätt berörts af den Boströmska lifsuppfattningen, utan att dock veta något om densamma.

Fyris är en ny tidning, utg. i Upsala af ett förbund af unga framstående män, hvilka hafva för afsigt att genom detta organ framlägga för allmänheten tidens märkligare företeelser, belysta af en sjelfständig och med eget namn erkänd uppfattning. Det första numret innehåller en märklig betraktelse öfver den teologiska forskningen, af L. H. Åberg, som lofvar godt för tidningens hållning. Vi tillönska »Fyris» den bästa framgång.

Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar. Med öfver 2000 träsnitt. Ny upplaga. Sthlm, Hjalmar Linnström. Pris: 50 öre per häft.

Om en främling skulle fråga, hvilka företag, som inom den svenska bokförläggare-verlden under senaste år äro de mest storartade och i fosterländskt hänseende betydelsefulla, skulle vi sätta ofvannämnda

verk i främsta rummet. Dess innehåll har af en framstående fackman redan i vår tidskrift blifvit granskadt, och vi erinra blott här om några af de ansedda namn, hvilka svara för dess värde, så *O. Montelius*, *Hans Hildebrand*, *O. Alin*, *Martin Weibull*, *Teofron Säve*, m. fl. Men förtjensten af ett sådant verk tillhör ej *endast* de resp. författarne; den tillkommer äfven förläggaren, och det är denna förtjenst vi här med några ord ville påpeka.

Den möda och de uppoffringar, som utgifvandet af ett sådant verk inom ett land med så fåtalig läsande, och för större bokuppköp alltid tvekande befolkning som vårt kräfver, det kan den oinvigde blott gissningsvis sluta sig till. Man tänke blott på sammanhållandet af de spridda krafter, som här samverkat, på anskaffandet af öfver 2000 i träsnitt utförda bilder, på redigerandet af hela verket; — och man lägge dertill det kända faktum att författarnes honorar utgått med de högsta, delvis här oerhörda belopp — och man måste med glädje erkänna, att det är icke blott en handels-spekulation, utan känslan af det ansvar och den fosterländska förpligtelse, bokförläggarens uppgift innebär, som i utgifvandet af denna Sveriges historia fått sitt uttryck. Derför må ock fosterlandsvännen bringa Hr Hjalmar Linnström ett uppriktigt *tack!* Då nu en ny billigare upplaga börjat utgifvas, kan man ej blott hoppas utan fordra, att det värdefulla arbetet skall vinna inträde inom hvarje någorlunda bergadt hem, som gör anspråk på att kallas bildadt.

Orienten, af *A. v. Schweiger-Lerchenfeld*, öfvers. af D:r C. R. Sundström. Sthlm, Fahlcrantz & Comp. 16 häft., à 75 öre, är ett populärt kulturhistoriskt arbete, hvilket med sina 200 illustrationer och sitt jemförelsevis billiga pris lämpar sig väl för julbordet och salongen, så väl som till premiebok för skolor, m. m. Arbetets värde intygas deraf, att det samtidigt utgifves på nio olika språk, och då dess ämne, alltid intressant, dessutom har en särskild betydelse för dagen, tör man kunna förespå det en vidsträckt spridning. För lärare i geografi bör det blifva en välkommen och synnerligt pålitlig handbok.

»I öknar och palmlunder». Sthlm, C. E. Fritze. Pris för 7 illustrerade häften 7: 25.

Hr Carlo Landberg behandlar i sina reseskildringar delvis samma ämne på sitt kända lätta manér. Hans arbete, långt mera lättsmält, än Friherre Lerchenfelds, men också mindre omfattande och grundligt, torde närmast fylla anspråket på en turist-korrespondens.

Vetenskapliga tidsfördrif af *Gaston Tissandier*. Öfvers. från 3:dje upplagan, med 220 träsnitt. Visby, Gotlands Allehandas tryckeri. Häftet 1—5. Pris: 1 krona per häfte.

Detta arbete, utgifvet på svenska under samverkan af flera fackmän, utgör, enligt författarens uttryck, en samling tankelekar och öfningsspel, afsedda att undervisa de unge och roa de gamla, samt ut-

förbara af fattiga så väl som rika. Ämnadt att utkomma till jul i 5 häften om 22 ark till ett pris af blott 5 kronor, erbjuder det en ny och välkommen tillökning af julnöjena och ferielitteraturen. Det bör äfven passa väl för skolpremier och folkbibliotek, i bredd med det större verket, *Vetenskap för alla*, hvilket senare utkommer i ny upplaga på Z. Hæggströms förlag.

Barnkammarens bok med 20 färgtrycksplanscher af *Jenny Nyström* (Fahlcrantz & komp.. Pris: 2: 75) helsa vi med glädje. Det är den bästa bilderbok vi kunna önska för Sveriges barn, icke minst derför att den är *alltigenom svensk*. Den utgöres nämligen af en samling allbekanta lustiga barnkammar-rim, ypperligt illustrerade af konstnärinnans sinnrika penna och återgifna i fint färgtryck. Alla dessa bilder, så väl som valet af rimmen, gifva idel muntra och *sunda* intryck, uppfriskande för stora och små. Blott en enda stump, med tillhörande bild önskar man borta. Det är den välkända vaggvisan: »*Liten pilt har en liten gullvagn, i den skall sjelfver han åka. Liten gullpiska han har i sin hand, piskar så många han råkar*». Det är mot den sista raden, illustrerad med hjeltens talande åtbörd, och piskningens gråtande föremål, som vi inlägga en varm protest. Det finnes nämligen *svenskheter*, som man helst må förvisa från barnkammaren, deribland den, att »liten pilt» kan piska så många han råkar, blott han »åker i guldvagn». Samma anmärkning kunde göras mot valet af sagan om gubben, som slog gumman, dock ligger här ett korrektiv i sjelfva öfverdriften af historien. Med dessa undantag har konstnärinnan så väl som förläggaren gjort sig väl förtjenta af allmänhetens tacksamhet genom denna julgåfva, hvilken säkert skall få en vidsträckt spridning i hemmen.

Små och stora, af *Amanda Kerfstedt*, (Björcks förl. Pris: 1: 50) anbefalles bäst af det vackra omdöme Z. Topelius uttalat om densamma i bref till förf:n.

»Ni begär mitt omdöme om eder bok, och jag svarar utan betänkande: en god bok för barn. Den besitter de egenskaper, som fängsla och lifva läsare om sex till fjorton års ålder: förtrogna taflor ur deras egen erfarenhet, friska äfventyr ur deras dagliga lif, öga för deras egenheter och hjerta för deras känslor. Än mer: jag igenkänner der den sedliga botten, på hvilken lifvets lycka grundas i barnaåren: gudsfruktan utan pjunk, rättskaffenshet utan skrymtan, mod utan skryt, medkänsla utan sjelfbelåtenhet, fri försakelse, sanning för att man icke kan annorlunda, och alltigenom kärlek till det goda.»

Ur barnens Verld af *Gds*. Illustr. af J. Nyström. Stlm, A. W. Björck. Pris 3 kr. skall säkert helsas af barn och barnvänner med samma glädje, som den föregående samlingen af samma förf., hvilken vi för ett par år sedan utförligt anmälde såsom uppslaget till en ny verkligen svensk barnlitteratur.

En ungdomsvän har benäget lemnat oss följande öfversigt af andra barnböcker.

Om »**Scholanders sagbok**» med sin ytterligt burleska natur skall räknas till ungdomslitteraturen är svårt att afgöra. Dock må påpekas huru den gamla sägnen om »*Flygsmeden*» på ett humoristiskt och åskådligt sätt inpreglar i sinnet en varning mot faran »att flyga högre än vingarna bära».

»**Omkring lampan**», berättelser af *Adèle Couriard*, är en innehållsrik bok; genomandad af ett rent allvar, påminner den städse om, hur kärleken utjemnar allt och sprider ljus öfver lifvets dystra sidor.

»**Lefvande blommor**» af *Sophie Verena*, efter tyskan af D. K., är en älsklig och vacker idyll, genomandad af en så fin, frisk doft, att man gerna förlåter det blomsterspråk, som deri stundom något vill inkräkta på det reala området. Sjelfva händelsernas enkla och naturliga utveckling väcka och underhålla intresset, och en sund lifsuppfattning genomgår det hela, hvilket gör att det »lärorika» icke förefaller tröttande. Boken är en god vinst för vårt ungdomsbibliotek.

För *barnen* utgöra deras lekkamrater: »**Barnen på Strandvik**» — enkla, glada och naturliga, som de sjelfva — utan tvifvel en värdefull och roande bekantskap. E. R:s skrifter äro för öfrigt för väl kända, för att de här skulle behöfva någon serskild rekommendation.

»**Bilder ur barnaverlden**», af *J. C. v. Hofsten*, 2:dra samlingen, äro sant och lifligt tecknade samt tala äfven varmt till hjertat hos såväl yngre som äldre, på samma gång som uti dem stundom framskymtar en viss humor eller ock ett drag af fin satir. Mången af dessa berättelser tyckes äfven ega den förtjensten att vara stödd på verkligheten. Den nyss utkomna 3:dje delen »**Solsken och strömoln**» (S. Flodin, pris 1 krona) liknar de föregående i enkelhet och åskådligt framställningssätt, på samma gång som den allvarligt lägger de unga på hjertat kärleken till det goda och främst till *sanningen*.

För den yngsta kretsen inom hemmet, för »småsyskonen», få vi förorda den naturtrogna och innehållsrika boken, »**Vid brasan**», af *Lotten D.*, med tillhörande nätta bilder. Den är synnerligen hemtreflig och lefnadsfrisk samt talar månget godt ord till de små.

Så långt vår barnavän. För egen del tillägga vi ett varmt förord af »**Vintergrönan,**» (Flodins förlag. Pris: 1: 50) berättelser och visor för barn af —*Ster*, med 11 roliga träsnitt af svensk hand, ej från utlandet lånade; det hela friskt och tilltalande, och likväl »ej *blot* til Lyst».

Af öfriga mångtaliga barn- och ungdomsböcker må här nämnas **Nya sagor och berättelser** af *Hilding*, **Vägen till lycka** af *Clara Cron*, **Teckningar i sanden** af *Rien*, **Fosterländskt födelsedagsalbum,** samt **Fråga mig om Allting** af *E. Hagdahl* (icke läkaren).

TIDSKRIFT FÖR HEMMET

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

TJUGONDEFJERDE ÅRGÅNGEN.

STOCKHOLM, 1882.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBL.

Tjugondefjerde årgångens innehåll.

Sid.

1. »De som göra bot, blifva yngre». Poem af *Alc. A.* ..... 1.
2. Ännu något om det moraliska och estetiska intresset ... 3.
3. Minnesrunor. II. *Louise Sundén* ..... 13.
4. Några drag ur modets och klädedrägtens historia. Efter *Jacob Falke* ..... 18.
5. Om qvinnors undervisning i ladugårdsskötsel och mejerihandtering i Finland ..... 38.
6. Något om hemseder och hemslöjd i svenska bygder. Af *Esselde.* (Forts. från 5:te häft., 23 årg.) ..... 42.
7. Nya böcker. Historisk litteratur: *J. R. Pallin*, Hufvuddragen af allm. historien; *Sveriges historia* från äldsta tid till våra dagar. 4:de delen. Anm. af *Otto Sjögren* 51.
8. Hvem var kortsynt? Berättelse af ∩ ..... 55.
9. Fiskarhustrun. Berättelse efter *J. Normand* ..... 60.

Mönster. Alfabet i munkstil, färglagdt.

10. Den moderna pessimismens lära om familjelifvet. Af *L. H. Å.* 65,
11. Minnesrunor. II. Mina Bäckström, född Zander. Af *C—a.* 77.
12. Ett besök i Sunne prestgård. Af *St.* ..... 93.
13. Tvenne bref från Anders Fryxell (Ur kommendör A. Adlersparres efterlemnade autografsamling) ..... 102.
14. Nya böcker: *H. W. J. Thiersch*, Kristi bergspredikan och dess betydelse för vår tid. Öfvers. af *Axel Strandell.* Anm. af *Audax.* — Evighetsblommor. En samling religiösa dikter af svenska förf., utgifven af *F. Fehr.* Anm. af *L—d.* — Munk eller make af *Charles Reade.* Örvers. af *Mina Bäckström.* Anm. af *E—N.* — Makan. Qvinnans fysiska, andliga och sedliga pligter. Af med. d:r *Herman Klencke.* Öfversatt af *K—e.* The mother and her children. Anm. af *En moder* ..... 104.

Mönster efter dalband i rödt och blått, lämpliga till linnebroderi.

15. Hvad är den etiska betingelsen för äktenskapet? (Ur ett föredrag rörande Ibsens Gengangere) ..... 113.
16. Något om hemlif och hemslöjd i svenska bygder. forts. III. Af *Esselde.* ..... 120.
17. Studier af några nyare diktsamlingar. I. (Dikter af *C. D. af Wirsén;* Nya dikter af *C. D. af Wirsén;* Svenska akademiens handlingar, inträdestal af *C. D. af Wirsén*). Af *Esselde* ..... 129.
18. Lefnadsteckningar öfver utmärkta personligheter. II. Georg Adlersparre. En historisk karaktärsbild af Dr *Otto Sjögren.* Anm. af *—d.*
19. Småprat från Vichy. Bref af *St—* ..... 157.

20. Boköfversigt. Kulturhistorisk litteratur. Nya blad ur grannskapets krönika. Af *Sorella*. Fantasier och sannsagor af *Ernst Lundqvist*, m. m. ..... 175.
Mönster. Staffli i träskulptur för fotografikort, ritadt af *Selma Gioebel*.
21. Min moder och jag. En minnesteckning af *Anna A.* ... 177.
22. Tvänne förkämpar för qvinnofrågan i Tyskland. Af *Esselde*.
III. Professor F. von Holtzendorff ..... 187.
IV. Uttalanden i qvinnofrågan af Professor Holtzendorff (slut) ..... 190.
23. Minnesrunor: IV. Nanna Åsell ..... 195.
V. Elisabeth Jerichau-Baumann ..... 198.
24. »Linden blommar icke än, men snart.» Poem af *Sif* .... 204.
25. Vi voro ju vänner tillsammans
26. Moder, o sjung mig till ro! ... } Poem. Öfvers. af *L. G—ii* 206.
27. Till qvinnan, vid vårfesten i Upsala den 9 Maj 1882. Af *Hugo Tigerschiöld* ..... 207.
28. Från en studiefärd i Vermland, försommaren 1882. Af *Esselde*. I. Filipstad och Rämen ..... 209.
29. Nya böcker. Fra det daglige Liv, af *I* m. m. ..... 219.
30. En qvinlig resestipendiat ..... 223.
Mönster: Skånska nätspetsar.
31. Litteratur för uppfostrare. Realism i undervisningen. Af *Uffe* 225.
I. Resultaten af den nuvarande språkbildningen ... 228.
II. Om vigten af sammanhang i undervisningen ... 234.
III. Realism såsom motgift mot konventionalism och materialism .....
32. Några anteckningar om George Elliot's personlighet. Af *E—N* 244.
33. Från en studieresa i Vermland, försommaren 1882. forts. Af *Esselde* ..... 273.
II. Uddeholm. Slägtsaga och historia. Väfkurs. Arbetareförhållanden. Kyrka och sekter. Vakna drömmar. Afsked ..... 273.
III. Klaran. Unga Sverige. Strandsceneri. Nattqvarter 286.
34. Småprat om musik. K. operan, spelåret 1881—82. Af *P—st* 294.
35. Frågan om gift qvinnas eganderätt löst i England ..... 296.
36. En hälsovårdsfråga för våra husmödrar. Af *H.* ..... 297.
37. Höstförebud. Utkast af *Ernst Lundqvist*. ..... 309.
38. Vid ett silfverbröllop (brudens svar på brudgummens skål). Poem af *St—* ..... 318.
39. Studier af några nyare diktsamlingar. II. Helene Nyblom. Af *E—N* ..... 320.
40. I kupén. Höst- och vårstämning. Poem af *St—* ..... 331.
41. Karen. En bit amerikanskt hvardagslif ..... 333.
42. Boköfversigt ..... 342.
Mönster: Knypplade dalspetsar.